

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

VILÉM HRŮZEK

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV DÁLNÉHO VÝCHODU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
VILÉM HRŮZEK

**Proces formování aliance Saččó a její vliv na pád šógunátu
Tokugawa**

Process of forming Satchō Alliance and its influence on the fall of Tokugawa
shogunate

Praha, 2012

Vedoucí práce: Mgr. David Labus, Ph.D.

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval doktoru Davidu Labusovi za veškeré podmětné připomínky a rady při psaní této bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. 7. 2012

podpis

Abstrakt:

Ve své práci se věnuji procesu formování vojenské aliance Saččó a její roli při svrnutí vojenské vlády rodu Tokugawa. Uvádím přehled významných událostí 60. let 19. století, které vedly ke zformování této aliance, a také podávám náhled politické scény tohoto období. Dále se zabývám významnými politickými hnutími, jež měla vliv na celou dobu konce šógunátu. Rovněž jsem neopomenul probrat důležité vojenské události, které vedly k procesu vyjednávání celého spolenectví. V procesu samotného formování aliance věnuji pozornost také jednotlivým klíčovým osobnostem, které se zasloužily o úspěšné uzavření spolenectví mezi Sacumou a Čóšú.

Klíčová slova:

Bakumacu, Saččó, šógunát, Saigó Takamori, Ókubo Tošimiči, Sakamoto Rjóma

Abstract:

In my work, I am dealing with the process of forming the Satcho military alliance and its role in overthrowing the Tokugawa reign. I present an overview of major events in the 1860s that led to the formation of the alliance, and also give insight into the political scene of these years. Furthermore I deal with important political movements that influenced the last days of the Tokugawa shogunate. In addition, I focus my attention on the important military events that led to the negotiation on the alliance. In the process of forming the Satcho alliance itself I briefly describe the key personalities who have contributed to the successful conclusion in the formation of the alliance between Satsuma and Choshu.

Keywords:

Bakumatsu, Satcho alliance, shogunate, Saigo Takamori, Okubo Tochimichi, Sakamoto Ryoma

Transkripční poznámka

Ve své práci uvádím všechna japonská slova zásadně v české transkripci. Jako doplněk uvádím v poznámkách zápis ve znacích a fonetický přepis do latinky, abych tak umožnil lepší dohledání jmen a uvedených termínů. Japonská jména uvádím v japonském jazykovém úzu, tedy na prvním místě se nachází jméno rodové a až poté následuje jméno osobní.

Obsah

Úvod.....	10
1. Politická scéna 60. let 19. století.....	14
1.1. Knížata tozama a fudai.....	15
1.1.1. Postoje knížat tozama.....	16
1.1.2. Postoje knížat fudai.....	18
1.2. Reformy éry Bunkjú.....	19
1.2.1. Obsah reforem.....	20
1.2.2. Následky reforem.....	21
1.3. Politická hnutí 60. let 19. století.....	22
1.3.1. Kóbu gattai.....	22
1.3.2. Sonnó džói.....	26
2. Pokus šógunátu o silové řešení situace	32
2.1. Následky realizace džói.....	32
2.2. Důvody pro vyslání trestné expedice a nový vzestup Kóbu gattai.....	33
2.3. Nový vzestup bakufu a plánování trestné výpravy	35
2.4. Situace v Čóšú.....	36
2.5. Průběh a ukončení expedice.....	38
2.6. Dopady expedice na situaci v zemi.....	39
3. Proces vyjednávání spojení Sacumy a Čóšú.....	41
3.1. Sakamoto Rjóma	42
3.2. Nakaoka Šintaró.....	43
3.3. Kido Takajoši a Takasugi Šinsaku.....	44
3.4. Saigó Takamori a Ókubo Tošimiči	44

3.5.	Proces vyjednávání.....	46
3.6.	Aliance Saččó.....	48
4.	Obrat ve vztahu k cizincům.....	50
4.1.	Sblížení s cizinci a modernizace vojsk.....	50
4.2.	Studia v zahraničí.....	52
5.	Druhá expedice proti Čóšú a rozhodnutí o svržení šógunátu.....	54
5.1.	Expedice, která se neměla uskutečnit.....	54
5.2.	Program o devíti bodech a Kjótská konference	56
5.3.	Konečné rozhodnutí o svržení a přípravy na válku	58
	Závěr	60
	Seznam použité literatury.....	62
	Knižní monografie a primární prameny	62
	Odborné články	63

Úvod

Na konci 12. století ztratil v Japonsku císařský rod svou faktickou moc a stal se pouze záštitou vojenských vládců, kteří prováděli skutečnou politiku. Režimy nastolené a ovládané vojenskou vrstvou se zde vystřídaly celkem tři a každý se svým způsobem odlišoval vlastní mocenskou strukturou. Všechny však symbolicky přijímaly posvěcení své moci z rukou císaře. Nutno říci, že ne všichni císaři se smířili s dominancí vojenských rodů, příkladem může být vzpoura císaře Godaiga ve 14. století, která nakonec ve výsledku znamenala pouze přechod od šógunátu Kamakura k šógunátu Ašikaga.

Pády výše zmíněných vojenských režimů vyvěraly především z jejich vyčerpání jakožto modelů distribuce moci. Poté, co se potenciál režimu plně vyčerpal, musela nutně následovat změna, která by prostředí osvěžila a posunula společnost na další úroveň. Ale co za těmito změnami stojí? V japonském prostředí se například můžeme setkat s teorií, že za podobnými klíčovými zvraty v dějinách Japonska figurují určití hybatelé dějin v podobě silných osobností, které převedly národ do nového stádia a vytvořily nové paradigma. Takovýto poněkud omezený pohled na japonské dějiny propagoval profesor Naitó Konan ve svém díle „Studie dějin japonské kultury“ z roku 1924. Na druhou stranu ale za takovými výraznými změnami musíme zcela jistě vidět i jiné faktory než samotné silné jedince a právě restaurace Meidži, jež se odehrála roku 1868, je toho dobrý příkladem.

Restaurace Meidži, která přerušila přes 250 let trvající vojenskou vládu rodu Tokugawa, se zcela nepochybně řadí mezi významné změny v japonských dějinách, neboť přinesla nový model distribuce moci, byť na starších základech. Pokud se na to ovšem podíváme prizmatem japonské společnosti, pak tato změna není ničím, co by vybočovalo z historického rámce, neboť jistá kontinuita některých institucí je pro japonské prostředí typická. To se týká především instituce císařského rodu, jehož vláda měla být restaurací obnovena, nicméně ve skutečnosti se tak nestalo.

Protože restaurace Meidži znamenala kvalitativní posun ve způsobu distribuce moci, tak se dá považovat za jeden ze zlomových bodů v japonských dějinách. Radikální reformy, které Japonsko po restauraci provedlo, jej nasměrovaly po počátečních kritických letech nové vlády na cestu industrializace a začal přerod v průmyslovou společnost. Dále je restaurace zlomem, který se dá považovat za počátek nového národního státu, který v následujících desetiletích začal konkurovat i západním mocnostem.

Pod pojmem zlom si většinou představíme jednorázovou záležitost, ostrý předěl, po kterém věci naberou značně rozličný směr. V případě Japonska tomu tak nepochybně bylo, protože samotný akt restaurace se stal záležitostí několika měsíců, avšak podstatnější než samotné symbolické obnovení císařské moci, byly procesy, které vedly k uzrání atmosféry ve společnosti. Tímto pomyslným zráním byla doba počínaje otevřením země zahraničním kontaktům a konče samotným obnovením císařské vlády, kdy se formovalo širší vědomí o potřebě změny celého systému. Celý tento proces však nebyl jednoduchý a přímočarý - počáteční reakce společnosti na otevření země byly bouřlivé a teprve na konci 60. let se začaly objevovat názory konstruktivnější, které směřovaly k obecnému povědomí o potřebě jednoty národa a o nutnosti otevřít zemi novým vlivům.

Samotný výsledek restaurace je tedy zřejmý, avšak které faktory přispěly k jejímu úspěšnému provedení? Co hrálo stěžejní roli při této významné změně v dějinách Japonska? Mezi faktory, které vedly k dosažení klíčového bodu v podobě restaurace císařské moci, můžeme zařadit například otevření země vnějšmu světu a uzavření smluv s tehdejšími imperialistickými mocnostmi. Otevření se zahraničním vztahům pak bylo doprovázeno bezprecedentními kroky, mezi které patří například žádost, aby se knížata po celé zemi vyjádřila k otázce otevření země. Podobné kroky ze strany šógunátu však značně zvyšovaly napětí v zemi.

Upadající autorita režimu a jeho neschopnost určit si pevnou politickou linii způsobila celkovou politickou krizi, jež vyvolala hledání nové a více efektivní formy vlády, která by dokázala účinněji čelit zahraničním tlakům a sjednotila by zemi. V následujících letech se totiž postupně měnil například vztah dvora a vojenské vlády, nadaní nižší samurajové se dostávali na pozice, které jim umožňovaly reálný zásah do politiky, celou vojenskou vrstvu sužovaly finanční problémy atd. Krizi režimu jako takového už jen dokonil vznik silné otevřené opozice v podobě koalice mocných tzv. „jihozápadních knížat“.

Ve své práci se budu hlouběji zabývat právě procesem a okolnostmi vzniku této otevřené opozice v podobě knížectví Sacuma a Čošú, neboť vznik vojenské opozice vůči šógunátu byl jedním z hlavních prvků, které pomohly uskutečnit změnu ve formě vlády a ovlivnit směřování země po mnoho dalších let.

Stejně jako nazrávala atmosféra ve společnosti, tak nazrávaly i vztahy mezi jednotlivými knížectvími, která se postupně sbližovala. Proces vzniku koalice jako takový byl především záležitostí dozrávání ideologického, neboť celá zkušenost 60. let rozšířila hlavním

protagonistům obzory. Vyjednávání, které probíhalo v atmosféře vzájemné nedůvěry a nejistoty se však podařilo, za nutné pomoci několika aktivních róninů, dovést ke zdárnému konci.

Právě ono myšlenkové zázemí, kterým byli obdařeni lidé formující koalici, hrálo významnou roli i v následující éře Meidži. Myšlenky (např. forma konsensuální vlády či obnova vlády císařského rodu) a inovace (např. modernizace armády a počátky konskripčního modelu), které lidé ze Saččo v následujícím období prosazovali po celé zemi, mají své kořeny v období, které se nazývá *bakumacu*, neboli doba konce šógunátu.

Nové myšlenky a modely, které měly přinést změny ve společnosti, si však vyžadovaly určité riziko a aktivní účast v celonárodním dění. Pokud se na celou situaci podíváme prizmatem doby, tak odvážné jednání, kterým oplývala ambiciózní vrstva nižších samurajů, bylo nezbytným prvkem pro kteroukoli změnu. V kontrastu se zkostnatělým feudálním režimem, se pak progresivní elementy ve společnosti jeví ještě nutnější pro jakoukoliv větší společenskou změnu. Právě koalice Saččo byla oním progresivním elementem, který se stal hybatelem restaurace Meidži.

Kromě hlavního tématu své práce bych se rád zaměřil také na podstatné změny ve společnosti a celospolečenské klima 60. let 19. století, které velice úzce souvisí se vznikem koalice. Podstatné události poslední dekády existence šógunátu také hrály významnou roli při formování koalice, jelikož výrazně ovlivnily postoj výše zmíněných knížectví v otázce vzájemné spolupráce.

Velkou pozornost si zaslouží i události ve vlastních knížectvích, která v období Edo byla do jisté míry samostatným subjekty, a proto je důležité sledovat místní události, které měly značný vliv na vnější politiku daného knížectví. Často se totiž uvnitř knížecí administrativy tvořily frakce, které zastávaly značně protichůdnou politiku. Střídání těchto frakcí pak mělo dalekosáhlé důsledky i na celonárodní dění.

Značnou část své práce budu také věnovat hlavním ideologickým hnutím a proudům, které se v průběhu let do jisté míry zaobíraly myšlenkou koalice knížat či alternativního systému, který by nahradil upadající tokugawský režim.

Z hlediska struktury je práce pojata tak, aby v prvé řadě osvětlila politické klima 60. let 19. století, důležité myšlenkové proudy a situaci, v jaké koalice Saččo vznikala. Především bych také rád nastínil postoje důležitých subjektů v zemi vzhledem k trvajícím zahraničním i vnitřním

krizi. Jádro mé práce pak zahrnuje proces formování koalice a její vliv na politické dění a následnou restauraci Meidži. Z hlediska vzniku koalice se zaměřuji na roli zahraničních vztahů obou subjektů, potažmo jejich vlivu na obě knížectví z hlediska vojenské síly a získaných znalostí, které hrály v tomto období důležitou roli. Rovněž se snažím věnovat zvýšenou pozornost myšlenkovým proudům a idejím, které se staly ideologickým zázemím pro klíčové postavy procesu formování koalice.

Ve své práci vycházím především z monografií profesora Jansena z Princetonské univerzity, jehož studia se zabývala především obdobím přerodu Japonska v moderní stát. Čtení jeho studií se mi stalo inspirací a stěžejním zdrojem mé práce. Dále jsem práci založil na pracích jiných významných profesorů japonských dějin, kteří se také věnovali právě době konce šógunátu Tokugawa a restaurací Meidži. Jsou to pak především knihy Totmana, Beasleyho či Craiga. Velkým přínosem mi také byly monografie v japonském jazyku, které uvádím ve zdrojích na konci práce. Jednak mi posloužily jako doplňkový materiál, ale na druhou stranu jsem z nich načerpal i některé nové poznatky, neboť se více konkrétně dotýkaly mého tématu. Velmi jsem také ocenil přístup k časopiseckým článkům na serveru JSTOR, díky nimž jsem celý text mohl lépe utřídit a dovést ke zdárnému závěru.

1. Politická scéna 60. let 19. století

Na počátku 60. let 19. století se Japonsko nacházelo ve stále složitější situaci, kterou vyvolávalo pokračující pronikání cizinců na Dálný východ. V roce 1858 byla uzavřena tzv. Japonsko-americká smlouva o přátelství a obchodu¹, již vyjednal americký konzul Townsend Harris², a která měla již před samotným uzavřením dalekosáhlé politické dopady na celou zemi.

Spor o nástupnictví na šógunátním stolci po smrti šóguna Iesady měl za následek utvoření mocenských frakcí uvnitř šógunátu. Frakce kolem Tokugawy Jošinobua³, jež měla jistý potenciál zásadně zreformovat zkorumpovanou šógunátní správu, byla ale z politiky odstraněna nástupem konzervativního vrchního seniora, Ii Naosukeho⁴, který prosadil jako nástupce mladého a nezkušeného Tokugawu Jošitomiho. Funkční období Ii Naosukeho pak přineslo dobu politického pronásledování a znovuoobnovování autority feudálního režimu.

Prosazením mladého a dobře manipulovatelného šóguna si konzervativní knížata *fudai* upevnila svou pozici, avšak takovéto řešení politické situace mělo jen krátké trvání. Situaci deprimovaní samurajové z knížectví Mito⁵ a Sacuma⁶, jejichž páni byli tzv. čistkami éry Ansei⁷ poškozeni, se odhodlali k protiútoky. Když se Ii Naosuke 24. března 1860 vracel z Edského hradu do svého sídla, byl jimi před jednou z bran přepaden a zavražděn⁸.

Útokem na Iiho započala série násilností, kterou měli na svědomí především ideologicky snadno ovlivnitelní mladí samurajové, již se odhodlali k řešení problémů ve své zemi. Tito

---

¹Japonsko-americká smlouva o přátelství a obchodu (*Ničibeji šúko cúšó džójaku* 日米修好通商条約) byla uzavřena 29. července 1858. Nejvýznamnějšími dopady této smlouvy byly: otevření několika přístavů, pevné celní tarify znevýhodňující Japonsko a právo exteritoriality. Smlouva se také stala vzorem pro ostatní obchodní smlouvy, které Japonsko uzavřelo s jinými zeměmi.

²Townsend Harris (1804 – 1878) byl prvním konzulem USA v Japonsku, jmenován byl v červenci roku 1856. Konzulát sám se nacházel ve městě Šimoda (下田). Harrisovy se podařilo uzavřít právě výše zmiňovanou smlouvu.

³Tokugawa Jošinobu (徳川 慶喜, 1837 – 1913) byl synem Tokugawy Nariakiho (徳川 齊昭), knížete z Mito, jež byl vůdcem jedné ze tří kolaterálních větví tokugawského rodu. Mito bylo známé také svým odporem vůči cizincům. Skupina kolem Jošinobua je nazývána jako frakce Hitocubaši (*Hitocubaši-ha* 一橋派).

⁴Ii Naosuke (井伊 直弼, 1815 – 1860) byl roku 1858 jmenován do funkce vrchního seniora (*tairó* 大老). Tato funkce byla vysokým postem v šógunátní správě a byla obsazována jen v dobách vážné krize.

⁵Knížectví Mito (*Mito-han* 水戸藩) se nacházelo na území dnešní prefektury Ibaraki.

⁶Knížectví Sacuma (*Sacuma-han* 薩摩藩) se nacházelo na území dnešní prefektury Kagošima a části prefektury Mijazaki.

⁷Čistky éry Ansei (*Ansei no taigoku* 安政の大獄) se datují především do let 1858 a 1859.

⁸Incident u brány Sakurada (桜田門外の変 *sakurada mongai no hen*).

„muži vysokých cílů“ byli označováni jako *šiši*⁹ a byli plní odhodlání zemřít pro svůj cíl. Jako takový zastupovali nový sociální a etický typ, který byl později slaven novou vládou Meidži.¹⁰ Následky takovéto vážné události do značné míry obrátily politiku šógunátu a nastalo období změn. Před politickými událostmi je však nutné prozkoumat dvě skupiny, které v nich hrály zásadní roli. Byla to tzv. vnější knížata *tozama* a rodová knížata *fudai*, jejichž zájmy se náramně lišily. Jejich rozpory a neshody pak významně ovlivňovaly dění v zemi.

1.1. Knížata *tozama* a *fudai*

Postoje knížat *tozama* a *fudai* k nastalé situaci se velice lišily, což v principu vycházelo z jejich postavení v rámci celé šógunátní struktury. Knížata *fudai* odedávna zastávala funkce v čele šógunátní správy a měla přístup k různým dalším privilegiím, kterých se nechtěla příliš vzdávat. Byla to skupina velice konzervativní, a proto trvala na zachování řádu a stavěla se proti jakýmkoliv inovacím či proti uvolnění režimu. Jejich pohnutky byly zcela pragmatické, protože jakékoliv změny by mohly mít vliv na jejich výsadní postavení, na kterém byla *fudai* doslova existenčně závislá.

Naproti tomu skupina knížat *tozama* byla charakteristická svou různorodostí vztahů vzhledem k tokugawskému rodu, a proto některá z nich projevovala značnou míru flexibility a ochotnost ke změnám u nich byla rozhodně větší než u *fudai*.

Některá knížata *tozama* sice vděčila Tokugawům za svá léna či za ochranu, nicméně převážná část největších knížat *tozama* si chovala vůči vládnoucímu rodu určitou skrytou nenávist, neboť k poslušnosti byla prakticky přinucena tím, že je Tokugawové porazili v bitvě u Sekigahary¹¹. Z tohoto důvodu nepožívala tak velké množství důvěry, a tudíž jim nebylo samozřejmě dovoleno, aby se nějak významně podílela na samotné vládě.

Ve výsledku to znamenalo, že jim nebyly udíleny žádné důležité posty v šógunátní struktuře, byť se v 50. letech 19. století tato politika lehce změnila, což souviselo s problémem zahraničních vztahů. Jejich léna na rozdíl od knížat *fudai* byla také umístěna tak, aby se nestala hrozbou pro režim samotný. I přesto však tato panství představovala značný

---

⁹ „Muži vysokých cílů“ (*šiši* 志士) byli loajalisté, zastánci trůnu a horliví prosazovatelé vyhnání cizinců, jejichž aktivita se od vraždy Ii Naosukeho postupně stupňovala.

¹⁰ JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 95

¹¹ Bitva u Sekigahary (*Sekigahara no tatakai* 関ヶ原の戦い) se odehrála 21. října 1600. Tokugawa Iejasu zde porazil alianci „západních knížat“ a potvrdil svou dominanci nad Japonskem.

ekonomický potenciál, neboť míra jejich výnosu byla obrovská. Poněvadž neměla žádná privilegia, která by chtěla zachovat, tak se vstříc zahraniční krizi stavěla mnohdy velmi pragmaticky, neboť do určité míry mohla jen získat a nikoliv ztratit.

Mezi těmito dvěma skupinami panovalo velké napětí, do kterého později vstupovala i knížata *šinpan*, jež měla přímé pokrevní svazky s rodem Tokugawa. Ostré spory mezi knížaty panovaly především v otázkách zahraničních, v jejich vztahu k samotné vojenské vládě, v jejich vztahu k císařskému dvoru v Kjótu a v oblasti zastávaných funkcí v rámci feudálního byrokratického aparátu.

1.1.1. Postoje knížat *tozama*

Knížata *tozama*, která v následujících letech měla hrát hlavní roli při utváření aliance Saččó, byla do této doby prakticky odstřižena od jakéhokoliv dění v nitru šógunátu. Neměla žádné pravomoci, a ani jim nebyly udíleny funkce v rámci rozsáhlé byrokracie. Dle vztahů k Tokugawům tato knížata dělíme do následujících tří skupin:

- a. *Ta, která stála na straně Tokugawů a stala se jejich vazaly až po Sekigahaře.*
- b. *Ta, která byla v bitvě poražena a jejichž majetek byl omezen.*
- c. *Ta, která zůstala neutrální a přijala Tokugawskou hegemonii.¹²*

Postoj knížat vůči celonárodní situaci především závisel na těchto vztazích, neboť například kníže z Tosy¹³, jemuž bylo léno přiděleno Iejasuem¹⁴, cítil silné morální závazky k Tokugawům, které ovlivňovaly politiku celého knížectví, což nakonec mělo dalekosáhlé následky. Naproti tomu rody poražené si chovaly celou éru skrývanou či dokonce až zjevnou zášť vůči tokugawské hegemonii. Příkladem nám pak jsou především tzv. velká „jihozápadní knížectví“, kde vládly rody Móri¹⁵ a Šimazu¹⁶. Poněkud nepřátelský postoj k šógunátu determinoval jejich rozhodování, protože se spíše dívala na situaci pragmaticky. Blaho celé šógunátní struktury tak často šlo stranou kvůli vlastním zájmům knížectví, a později pak i v zájmu celé země.

---

¹²CRAIG, Albert M. *Choshu in the Meiji Restoration*. Lanham: Lexington Books, 2000. str. 20

¹³Knížectví Tosa (*Tosa-han* 土佐藩) se nacházelo na území dnešní prefektury Kóči (Šikoku).

¹⁴Tokugawa Iejasu (徳川 家康, 1543 – 1616) byl prvním šógunem z rodu Tokugawa.

¹⁵Rod Móri (*Móri-ši* 毛利氏).

¹⁶Rod Šimazu (*Šimazu-ši* 島津氏).

Z hlediska postojů se budu věnovat pouze knížatům, která považuji za relevantní. Jsou to především knížectví Tosa, Sacuma a Čóšú¹⁷, která hrála ústřední roli při vyjednávání koalice Saččó a vstoupila v 50. a 60. letech aktivně do politiky. To se týká především Sacumy, jež byla přítomna už při prvním náznaku diskusí uvnitř *bakufu*. Bylo to v době, kdy Abe Masahiro¹⁸ udělil významnější funkce některým knížatům *tozama* a Tokugawa Nariaki z kolaterální větve tokugawského rodu¹⁹ byl jmenován velitelem pobřežní obrany.

Změny, jež se udály, šly ve prospěch knížat *tozama*, která se zčistajasna dostala do centra politiky. Na druhou stranu tyto změny hořce nesla knížata *fudai*, kterým byly posty uvnitř šógunátu doposud výsadou. Především ve sporu o následnictví podporovala knížata z řad *tozama* syna Tokugawy Nariakiho, nicméně byla nakonec poražena knížaty *fudai* a mnoho z lenních pánů bylo uvrženo do domácího vězení v rámci zmiňovaných čistek éry Ansei. Právě tato a pozdější zklamání způsobila, že v závěrečné fázi již vidina zachování stávající mocenské struktury byla pro mnoho *tozama* nevýhodná, a proto raději sáhla k postavení v opozici vůči stávajícímu režimu s úmyslem jej nahradit.

Vztahy knížat k císařskému dvoru hrály také významnou roli, protože císařský dvůr po otevření země zažil jistý politický vzestup a nabyl na důležitosti. Mnohá z knížat *tozama* měla jisté vazby s dvorskými rody, přestože to šógunát velice ostře sledoval a sňatky mezi vojenskou a dvorskou šlechtou byly zakázány. Přední představitelé knížectví v císařském dvoru viděli nástroj, jenž by poskytl ideovou základnu pro jejich politický nástup a v pozdější fázi by mohl sloužit jako záminka pro svržení samotné *bakufu*. Zejména se to týkalo Sacumy a jejích úzkých vazeb s významným dvorským rodem Konoe²⁰ či třeba Tosy, jež měla zase vazby na rod Sandžó²¹.

V zahraničních otázkách byla knížata *tozama* velice odměřená. Zpočátku mezi nimi panovala veliká nejistota a zahraniční obchod odmítala, ale později si začínala uvědomovat jeho převažující výhody. Z tohoto důvodu v první polovině 60. let navázala Sacuma vztahy s Brity a velmi využívala nového zdroje technologií a znalostí. Celkově vzato byly jejich názory na zahraniční politiku řízeny pragmatickými plány a také dle současných ideologických proudů, o nichž se zmíním v dalších kapitolách.

---

¹⁷Knížectví Čóšú (*Čóšú-han* 長州藩) se nacházelo na území dnešní prefektury Jamaguči.

¹⁸Abe Masahiro (阿部 正弘, 1819 – 1857) byl člen Rady seniorů, hrál výraznou roli při otevření Japonska a podpisu prvních smluv.

¹⁹Tři spřízněné Tokugawské rody (*Tokugawa gosake* 徳川御三家) byly tři větve tokugawského rodu vycházející z mladších synů Tokugawy Iejasua.

²⁰Rod Konoe 近衛家 (*Konoe-ke*).

²¹Rod Sandžó (*Sandžó-ke* 三条家).

1.1.2. Postoje knížat *fudai*

Pozice knížat *fudai* v 60. letech 19. století byla určena zejména problémem zahraniční krize a otevřených přístavů. Tyto problémy si vyžadovaly řešení, jež ovšem předpokládalo zásah a transformaci stávající struktury. Kvůli tomu mezi knížaty *fudai* a reformní klikou uvnitř vojenské vlády docházelo k neustálým ostrým konfliktům ohledně politické linie. Podobné konflikty se staly téměř charakteristickým rysem šógunátní byrokracie v závěrečné fázi její existence.

Knížata *fudai* své blaho ztotožňovala s blahem šógunátu, a tudíž se snažila o zachování výsadního postavení vlády v Edu a zachování tradic předků, což často ztotožňovala se zachováním svých funkcí v rámci byrokratické mašinérie. Nutno zdůraznit, že existence malých knížat *fudai* v principu závisela na tom, zdali šógunát přetrvá či nikoliv, neboť bez jeho záštity by se mohla teoreticky stát snadnou kořistí větších pánů. Jejich léna byla totiž co do výnosu jedna z těch nejmenších, avšak můžeme najít i některé výjimky.

Smlouva s USA, kterou uzavřel v 50. letech Abe Masahiro i přes nesouhlas ostatních knížat a samotného dvora, jej přinutila k určitým politickým krokům, jimiž by si kýžený souhlas zajistil. A proto postupně do významných funkcí v čele šógunátu jmenoval i knížata *tozama*, což byl krok, jenž se mnoha *fudai* nelíbil, neboť cítila zcela evidentní ohrožení své moci a pozic, na nichž si tak moc zakládala.

Postoj knížat *fudai* k takovýmto změnám byl tedy značně antagonistický a vidíme to v jejich dalším postupu, kdy především prosazovala utužení moci a přísnější vládu. Jedním z těchto kroků se staly i čistky éry Ansei, jejichž iniciátor, hlava jednoho z největších rodů knížat *fudai*, Ii Naosuke, může být příkladem přístupu těchto pánů. Další podobný pokus o utužení moci *bakufu* přišel po první trestné výpravě proti Čóšú v roce 1864²². Všechny tyto pokusy však hrály v neprospěch celé vojenské vlády, jak se později ukázalo.

Navíc ve svých postojích byla knížata *fudai* značně nekonzistentní a nedovedla stanovit jednoznačnou politickou linii. Tyto neshody později pro šógunát znamenaly velké potíže, protože právě ve chvílích největší krize potřebovala celá země spíše jednotný postup, než hašteření se o pozice a způsob politiky. Neshody pak byly umocněny ještě konflikty s některými knížaty *šinpan*. Jednalo se pak především o spory s budoucím šógunem Keikim²³,

---

²²První expedice proti Čóšú (*daiičidži čóšú seitó* 第一次長州征討).

²³Tokugawa Jošinobu (徳川慶喜, 1837 – 1913) někdy je také znám jako Hitocubaši Jošinobu (一橋慶喜).

který čelil neustálé nedůvěře a možná i nenávisti některých z nich. Dále to byly spory s Macudairou Šungakuem²⁴, jenž se snažil celý systém reformovat.

Co se týče postojů k císařskému dvoru, tak si knížata *fudai* zachovávala jistý odstup, protože byl pro ně dvůr pouze záštitným symbolem celého šógunátu. Pozdější nebezpečí z jeho strany si tak moc nepřipouštěla a spíše byla pro jeho přímou kontrolu, o což se šógunát pokoušel pokaždé, když se navracela konzervativní politika. Avšak právě neochota dosahovat jakýchkoliv změn v postojích vůči nastalé situaci a tvrdé prosazování politických linií, jež už mnoho let nefungovaly příliš dobře, stálo *fudai* nakonec příliš mnoho.

V zahraničních vztazích pak viděla příležitost, kterák zajistit pro pokladnici *bakufu* nový zdroj příjmu, a z tohoto důvodu se jej snažila držet pod svým dohledem. Knížata si totiž byla až příliš vědoma rizika, že pokud by se ostatní knížectví zahraničním obchodem obohatila na úkor šógunatu, mohlo by to vést k závažným následkům. *Fudai* se tak většinou k zahraničním otázkám nestavěla nepřátelsky, ale snažila se zemi nevystavovat vlivu obchodu, byť nakonec vlivem mocností musela učinit v této oblasti značné ústupky. Otázka zahraničních vztahů se však podobně jako císařský dvůr vymkla kontrole, a dokonce částečně přispěla ke konečnému pádu celé struktury.

1.2. Reformy éry Bunkjú

Další významnou událostí 60. let 19. století se staly tzv. reformy éry Bunkjú²⁵. Znamenaly totiž zásadní posun od politiky, již prosazoval Ii Naosuke po svém nástupu do čela Rady seniorů.²⁶ Za samotný počátek reforem můžeme považovat rok 1862, kdy *bakufu* počala měnit zažitě praxe ve svém vedení. Tyto změny byly potom odpovědí na kritickou situaci v zemi, kde postupně sílil počáteční odpor vůči cizincům. Nutno zdůraznit, že k těmto reformám *bakufu* přistoupila také proto, aby předešla ztrátě prestiže. Tou dobou totiž Šimazu Hisamicu²⁷ stupňoval své úsilí v rámci Hnutí za jednotu dvora a šógunátu²⁸ a schylovalo se k vyslání tzv. Óharovy mise, o které se zmíním později.

---

²⁴ Macudaira Jošinaga (松平慶永, 1828 – 1890), někdy též znám jako Keiei, bývalí kníže provincie Fukui a významná postava reforem Bunkjú. Často adresován také jako Macudaira Šungaku (松平春嶽).

²⁵ Reformy Bunkjú (*Bunkjú no kaikaku* 文久の改革) nesou svůj název dle éry, která trvala od února roku 1861 do února roku 1864.

²⁶ Rada seniorů (*ródžúnami* 老中並) byla rada, která stála na vrcholu šógunátní struktury. Byla tvořena 4 až 5 významnými knížaty z řad *fudai*.

²⁷ Šimazu Hisamicu (島津久光, 1817 – 1887) byl regentem knížete z provincie Sacuma.

²⁸ Hnutí za jednotu dvora a šógunátu (*Kóbu gattai* 公武合体).

1.2.1. Obsah reforem

Předehtou především personálních změn se stalo odstoupení dvou členů Rady seniorů. Andó Nobumasa²⁹ byl raněn fanatiky z řad *šiši*, což jej přinutilo odstoupit z funkce, Kuze Hiročika³⁰ pod tlakem okolností také raději odstupuje. Tímto se otevírá prostor pro návrat osobností, které byly zatlačeny do pozadí při čistkách éry Ansei. Dochází k omilostnění některých dvořanů, a navíc se vrací na scénu řada knížat, která stála při zmiňovaném sporu o následnictví na Jošinobuově straně.

Právě Tokugawa Jošinobu byl jmenován ochráncem šóguna³¹, jímž byl v té době teprve osmnáctiletý Tokugawa Iemoči³². Na důležitou pozici v šógunátní správě se dostává i Macudaira Jošinaga, jenž byl jmenován do nově vytvořené funkce vrchního kancléře³³. Další zásadní změnou bylo jmenování Macudairy Katamoriho³⁴ ochráncem Kjóta³⁵, neboť vládu děsila narůstající vlna extremismu v hlavním městě a snižující se bezpečnost tamních ulic. Znovunastolení pořádku v Kjótu a zastavení dalších krveprolití se stalo jeho hlavní povinností.

Personální změny však byly trnem v oku konzervativním knížatům *fudai*, která cítila, že jsou ohroženy jejich pozice v rámci byrokracie. Šungaku se i přes jejich odpor snažil prosadit politiku sblížení s dvorem a k prosazení této politiky užíval například bojkotování zasedání či hrozby o odstoupení z funkce. Jelikož dvůr ovlivněný Sacumou vyžadoval přítomnost Šungakua a Jošinobua na důležitých postech, tak se tyto praktiky ukázaly jako velice účinné, protože se nakonec jeho politická linie prosadila. Nutno podotknout, že takovéto praktiky v politice můžeme pozorovat v tomto období velice často. Např.:

„Mnoho žádostí, aby se navrátil do úřadu, odmítl, ba dokonce nebyl ani viditelně potěšen tím, že jeho požadavky, ohledně šógunova poselstva a interních reforem, byly v principu přijaty. Místo toho všechny držel zahnané v koutě tím, že si otevřeně zahrával s myšlenkou rezignace.“³⁶

²⁹ Andó Nobumasa (安藤信正, 1819 – 1871).

³⁰ Kuze Hiročika (久世広周, 1819 – 1864).

³¹ Ochránce šóguna (*šógun atomi šoku* 將軍後見職).

³² Tokugawa Iemoči (徳川家茂, 1846 – 1866) byl v pořadí 14. šógunem z rodu Tokugawa, vládl v letech 1858 – 1866.

³³ Funkce vrchního kancléře (*seidži sósai šoku* 政事総裁職) byla z hlediska pravomocí velice podobná funkci vrchního seniora.

³⁴ Macudaira Katamori (松平容保, 1836 – 1893) byl daimjó z knížectví Aizu na severu ostrova Honšú.

³⁵ Funkce ochránce Kjóta (*Kjóto šugo šoku* 京都守護職) měla za úkol udržet pořádek v hlavním městě. Tato funkce byla aktivní od roku 1862 do roku 1868.

³⁶ TOTMAN, Conrad. *The Collapse of the Tokugawa Bakufu*. Honolulu: University Press of Hawaii, 1980. str. 9

V systémových změnách převládalo v rámci reforem především důležité omezení systému střídavé služby, jež mělo dát knížatům prostor k řešení domácích záležitostí, k upevnění obrany a také ke snížení finančního zatížení, které pobyt v Edu přinášel. Mnoho knížat změnu velice uvítalo a byla to pravděpodobně nejradikálnější změna v systému vlády za celé období. Systém střídavé služby byl totiž velice účinným mechanismem, kterak zbavit knížata finančních prostředků, a tím otupit jejich potenciální odpor. Systém, jenž tou dobou vyžadoval po knížatech, aby v Edu strávila jeden rok ze tří, byl omezen na pouhých 100 dní za tři roky, což znamenalo značnější svobodu. Také ženy a děti knížat, drženy jako rukojmí v Edu, se mohly vrátit do svých domovů. Původním záměrem bylo, aby knížata měla čas a prostředky na vojenské reformy, nicméně takovéto uvolnění se později ukázalo jako chybné.

Dalším významným posunem těchto dní byla implementace „Západních učení“ a jejich výuka pod hlavičkou šógunátu. Byl ustanoven tzv. Úřad pro studia knih barbarů³⁷, z něhož se stala významná instituce, která překládala cizí spisy a napomáhala k rozvoji těchto věd.

V oblasti vojenské se začínaly prosazovat západní techniky a šógunát se pokoušel o jejich uvedení do praxe. Příklad můžeme vidět v námořním učilišti v Kóbe³⁸, jež vedl jistou dobu Kacu Kaišú³⁹ a jímž prošel i Sakamoto Rjóma⁴⁰.

Menší změny pak také doznalo oblékání a systém darů na šógunově dvoře v Edu, prosazovaly se spíš praktičtější věci a dary byly zrušeny.

1.2.2. Následky reforem

Výsledek reforem můžeme chápat jako cestu za vyvrcholením hnutí *Kóbu gattai*, o němž bude řeč v další kapitole. Následky reforem jako takové znamenaly návrat reformní kliky, která byla dříve vytlačena Ii Naosukem. Do čela se dostali lidé jako Tokugawa Jošinobu a Macudaira Jošinaga, jimž byly uděleny významné funkce v rámci šógunátu, a tak se zdálo, že bude možnost uskutečnit důležité reformy, které by mohly odvrátit hrozbu jak ze strany cizinců, tak ze strany lojalistů.

---

³⁷ Úřad pro studia knih barbarů (*jóšo širabešo* 洋書調所).

³⁸ Námořní akademie v Kóbe (*Kóbe kaigun sórendžo* 神戸海軍操練所).

³⁹ Kacu Kaišú (勝海舟, 1823 – 1899) byl šógunátní vazal zastávající funkci komisaře pro námořnictvo (*gunkan bugjó* 軍艦奉行). Hrál významnou roli při založení moderního japonského námořnictva.

⁴⁰ Sakamoto Rjóma (坂本龍馬, 1836 – 1867) byl ústřední postavou formování aliance Saččó, rónin z provincie Tosa na Šikoku, později znám také jako Saitani Umetaró (才谷梅太郎).

1.3. Politická hnutí 60. let 19. století

50. a 60. léta 19. století přinesla mnoho změn. Mezi tyto změny patřilo i vypuknutí velmi důležitých hnutí, která ovlivnila budoucí směřování země. Byla to hnutí *Kóbu gattai* a *Sonnó džóí*⁴¹. Od sebe se v některých ohledech radikálně lišila, avšak na druhou stranu v některých bodech směřovala ke stejnému cíli. Jejich vznik pravděpodobně pramení z pocitu celonárodní krize, která doslova volala po nějakém řešení. Jedním z podstatných důsledků těchto hnutí byl i vstup samurajů nižších a středních stavů do celonárodního politického dění. Mnoho postav, které svůj kariéerní vzestup datují do této doby, se později podílelo i na zformování koalice Saččo a na konečném svržení šógunátu Tokugawa.

Vše započalo právě hnutím *Kóbu gattai*. Vražda vrchního seniora Ii Naosukeho a uvolnění prostředí při reformách éry Bunkjú způsobilo, že knížata, šógunát a císařský dvůr začaly společně spolupracovat. Právě v tomto období začal dvůr pociťovat rostoucí prestiž a Kjóto se pomalu stávalo novým politickým centrem následujících let, stejně jako centrem krvavých vražd a pouličních bojů, které přineslo hnutí *Sonnó džóí*.

1.3.1. Kóbu gattai

Celé hnutí *Kóbu gattai* bylo ve své podstatě politickou teorií, která měla přinést Japonsku takový systém vlády, který by byl schopen účinně čelit zahraničnímu tlaku. Vidina stabilní vlády se proto objevuje v teoriích mnoha myslitelů a postav tohoto období. Pokud by hnutí *Kóbu gattai* bylo úspěšné, pak by zajistilo potřebnou politickou stabilitu, jež byla důležitá pro účinné odolání tlakům Západu. S vidinou sjednocení tedy začala společně spolupracovat knížata, šógunát a císařských dvůr, avšak ve svém konci došlo k selhání celého proudu, jelikož celá snaha byla překonána jiným hnutím, o kterém bude řeč v další kapitole.

Jako takové bylo hnutí podpořeno i reformami éry Bunkjú a do jisté míry se reformy staly výsledkem snah šógunátu neztratit tvář před císařským dvorem. Vojenská vláda v Edu se snažila o kompromis, protože byla pod silným tlakem mocností, které cítily, že jejich občané jsou ohroženi silně proti-cizineckými náladami v zemi. Útoky na cizince se totiž stupňovaly, za příklad nám může sloužit zabití holandského tlumočnicka Townsenda Harisse, Henryho Heuskena, v lednu roku 1861 či útok na britský konzulát v Tósendži⁴².

Sbližování dvora a šógunátu ovšem nezačalo ihned po vraždě Ii Naosukeho, protože zpočátku byla znát mezi všemi značná nedůvěra, a proto se spíše očekávalo, jaké kroky

⁴¹Hnutí za úctu císaři a vyhnání cizinců (*Sonnó džóí* 尊皇攘夷).

⁴²5. července 1861 zaútočila skupinka radikálních samurajů a výsledkem byli dva mrtví.

podnikne vojenská vláda. Některá knížectví chtěla aktivně vstoupit do politiky, ale čekala teprve na vhodnou příležitost. Jako první se vyjednávání mezi dvorem a *bakufu* chopilo Čóšú, jež tak vlastně poprvé vstoupilo aktivně na národní scénu. Čóšú, které se do té doby zabývalo spíše svou interní politikou⁴³ a reformami, cítilo, že nastal čas, aby se chopilo příležitosti a pokusilo se změnit stávající uspořádání.

Téměř paralelně s tím, jak Čóšú vstoupilo na politickou scénu, se odehrála ještě jiná důležitá událost. Byl to návrh, jenž přinesl myšlenku spojení císařského dvora a tokugawského rodu skrze svazek manželský. Za takovýmto nápadem stáli především umírnění nástupci Iiho v Radě starších. Andó Nobumasa a Kuze Hiročika se snažili o vstřícnější politiku než jejich předchůdce. Jistým obětí beránkem se jim stala sestra císaře Kómeie⁴⁴, princezna Kazu no Mija⁴⁵.

Celá záležitost ale měla opačný efekt, neboť princezna již byla toho času zasnoubená za prince Arisugawu⁴⁶, a nadto sám císař Kómei se stavěl striktně proti převezení své sestry do Eda. I přes tuto nelibost však byla princezna společně s velkým poselstvem převezena v zimě roku 1861 do šógunova sídla⁴⁷. Císařův negativní postoj ke sňatku později připravil o pozice u dvora hlavní podporovatele tohoto plánu, kteří byli nuceni odejít mimo hlavní město. Mezi nimi byl i později významný dvořan Iwakura Tomomi⁴⁸.

Čóšú samotné vstoupilo do politiky s prohlášením, které vypracoval Nagai Uta⁴⁹ ve spolupráci s dalším významným reformátorem, Sufu Masanosukem⁵⁰. Tento dokument si jednak kladl za cíl vyřešit rozpory mezi vojenskou vládou a císařským dvorem a dále měl nabídnout opatření proti probíhající zahraniční krizi. Nagai Uta prosazoval politiku expanze do zahraničí, která by dopomohla vybudovat silnou armádu, jež by ochránila Japonsko před zahraniční hrozbou⁵¹. S pověřením svého pána přijel Nagai 2. května 1861 do Kjóta a předložil svůj smělý návrh dvoru. Dvůr, jenž v tuto chvíli neměl žádné jiné alternativní plány, souhlasil a svěřil Nagaiovi vyjednávání. Nagai poté odjel do Eda, kde se také setkal s kladným přijetím svého návrhu.

---

⁴³Do roku 1861 v Čóšú existovaly příliš velké rozdíly mezi frakcemi úředníků, které byly překonány.

⁴⁴Císař Kómei (*Kómei tennó* 孝明天皇) byl v pořadí 121. císař Japonska. Vládl v letech 1846 – 1867.

⁴⁵Princezna Kazu no Mija (*Kazu no mija Čikako naišinnó* 和宮 親子内親王, 1846 – 1877).

⁴⁶Princ Arisugawa (*Arisugawa no mija* 有栖川宮家, 1835 – 1895) byl blízkým rádcem císaře Kómeie.

⁴⁷Svatební obřad byl uskutečněn 11. února 1862.

⁴⁸Iwakura Tomomi (岩倉 具視, 1825 – 1883) byl dvořan, který byl významným podporovatelem *Kóbu gattai* a sňatku princezny se šógunem.

⁴⁹Nagai Uta (長井雅楽, 1819 – 1863).

⁵⁰Sugu Masanosuke (周布政之助, 1823 – 1864).

⁵¹Tento plán se nazývá „Velký plán mořeplavby“ (*航海遠略策 Kókaienjokusaku*).

Úspěch Čóšú však neměl příliš dlouhé trvání, jelikož do jejich plánů vstoupila Sacuma. Sacumští vůdci totiž naplánovali vstup Šimazu Hisamicua do politiky, aby ukázali domácí extremistické opozici, že takovéto oficiálně posvěcené akce jsou lepší než jejich spontánní jednání a pletichaření.

Pád Nagaiovi snahy však neměl kořeny jen v nástupu Sacumy, nýbrž také v opozici ve vlastních řadách. Jeho postup byl totiž některými extremisty odsuzován jako příliš výhodný pro šógunát.

Sacuma vystoupila se svým plánem v Kjótu v dubnu roku 1862 a setkala se s nebyvalým úspěchem, poněvadž jejich požadavky více lahodily uším dvořanů. Ve svém memorandu zástupci Sacumy uvedli tři důležitá doporučení, jež by dopomohla ke sjednocení dvora a šógunátu:

1. *Šógun by se měl dostavit do Kjóta a konzultovat zde národní politiku s císařským dvorem. Zodpovídal by se tedy do jisté míry císaři za prováděnou politiku.*
2. *Větší role ve vládě pro velká pobřežní knížectví.*
3. *Jmenování dvou mužů, kterým vládci těchto knížectví důvěřují, do vysokých vládních úřadů (Dosazení Keikiho jako strážce šóguna za Jošijoriho, udělení funkce vrchního kancléře Macudairovi Šungakuovi.).⁵²*

Jejich úmyslem tedy ve zkratce bylo, aby se k moci dostali lidé podobného smýšlení, kteří již dříve se Sacumou táhli za stejný provaz. Stejně tak jim šlo o vlastní podíl na domácí politické scéně, protože jasně vycítili určitou šanci na změny ve struktuře vlády.

Vřelé přijetí návrhu dvorem také souviselo s jistým strachem z extremismu, který počínal obestírat ulice Kjóta. Šimazu Hisamicu proti nim zaujal nekompromisní postoj, když potlačil spiklence v hostinci ve Fušimi, již se jistou dobu milně domnívali, že přijel podpořit jejich zájmy.⁵³

Dalším význačným úspěchem bylo vyslání oficiálního císařského poselstva do Eda, které mělo šógunovi předat požadavek ohledně vyhnání barbarů z Japonska. Hlavní představitelem

---

⁵²JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 128

⁵³Událost je nazývána jako Incident v hostinci Teradaja (*Teradaja džiken* 寺田屋事件). V tomto hostinci se hojně scházeli radikálové a dávali zde dohromady své plány.

této výpravy se stal dvořan Óhara Šigetomi⁵⁴, kterému zajišťovali bezpečnost na cestě do lůna šógunátu převážně samurajové z knížectví Sacuma. *Bakufu* však očekávala podobné kroky a prozítelně v rámci výše zmíněných reforem éry Bunkjú splnila některé požadavky dvora ještě před jejich příjezdem. Těmito požadavky bylo například udělení významných funkcí Tokugawu Jošinobuovi a Macudairu Šungakuovi⁵⁵. Další požadavky, jako například vytvoření poradního orgánu skládajícího se z 5 vrchních seniorů či návrh na svolání rady knížat v Kjótu, však zůstaly bez odezvy.

Cesta zpět z Eda byla navíc doprovázena významným incidentem, jenž měl dalekosáhlé dopady na samotné sacumské knížectví. Na cestě zpět totiž došlo k vraždě britského obchodníka Richardsona⁵⁶. Britové samozřejmě požadovali za tento akt nepřátelství odškodnění a došlo také k tzv. vybombardování Kagošimi⁵⁷, které paradoxně vedlo k navázání užších vztahů Sacumy a Britského impéria, protože sacumští vůdci pochopili, jak moc je západní výzbroj mocná.

Na sbližování dvora a šógunátu reagovali také patrioti šiši. Tito muži horentně prosazovali politiku úcty k císaři a snažili se různými způsoby dostat blíže ke dvoru. V Kjótu postupně narůstal počet násilností, neboť se *šiši* snažili zmařit pokus Sacumy o dominanci v hlavním městě. Vypomáhali si různými výhrůzkami, mluvilo se např. o „trestu z nebes“ pro ty, kteří stáli proti proudu *Sonnó džói*.

Bakufu kupodivu zareagovala velice obratně, protože by se dvůr mohl dostat pod značný vliv extremistů, což by mohlo znamenat nebezpečí. Proto byl jmenován Macudaira Katamori, kníže z Aizu⁵⁸, Ochráncem Kjóta. Ten takticky proti *šiši* využil naprosto stejné síly, kterými sami disponovali. Pod jeho pravomocí byla ustanovena zvláštní jednotka složená z róninů, která měla za cíl *šiši* pronásledovat a zajmout, nicméně většinou jejich snaha končila smrtí pronásledovaných. Macudaira Katamori se na této pozici udržel až do posledních dnů šógunátu.

Na konci roku 1862 došlo ke zmíněnému uvolnění systému střídavé služby, což vyvolalo velké pohyby po celé zemi. Jedním z těchto významných pohybů bylo poselstvo samotného

---

⁵⁴ Óhara Šigetomi (大原 重徳, 1801 – 1879).

⁵⁵ Macudairovi poradci, mezi nimiž byl i významný myslitel Jokoi Šónan, svému pánu dali několik rad, podle kterých pravděpodobně vykonával svou politiku. Oficiálně se omluvil za všechna příkoří, která vyvolaly liho kroky a požadoval potrestání úředníků, kteří za to byli odpovědní. Tímto gestem naznačil směřování politiky.

⁵⁶ Incident Namamugi (*Namamugi džiken* 生麦事件) se odehrál 14. září 1862.

⁵⁷ Někdy se také mluví o tzv. Anglo-Sacumské válce (*Sacuei sensó* 薩英戦争).

⁵⁸ Knížectví Aizu (*Aizu-han* 会津藩) je dnes nejzápadnější část prefektury Fukušima.

šóguna do Kjóta v roce 1863. Byla to první návštěva od roku 1634, i když se značně od této události odlišovala. Návštěva do jisté míry totiž podryla autoritu šóguna, poněvadž byl dvorem doslova přinucen se účastnit pokorně mnoha dvorských ceremonií. Prestiž dvora rapidně narůstala a šógunovy bylo velmi jasně naznačeno, kde je jeho místo. Na jistou dobu se tak stal doslova zajatcem dvora v hlavním městě.

Šógunova návštěva Kjóta se týkala hlavně otázky zahraničních vztahů a otázky vypuzení cizinců z Japonska. Právě v tomto bodě byl postupně dvůr ovlivňován extremisticky smýšlejícími radikály. Ti spíše než o sblížení dvora a šógunátu stáli o jeho absolutní dominanci v politice. Právě do takovéto situace se vrátil Šimazu Hisamicu z Eda. Ihned po příjezdu ale shledal svou dosavadní snahu za zbytečnou, neboť dvůr byl zcela zjevně v rozhodování ovlivněn zaslepeným extremistickým hnutím. V reakci na takovouto situaci se raději vrátil zpět do Sacumy, aby řešil vzniklý problém s Brity.

Rozličné výhrůžky a politické vraždy, jimiž *šiši* doslova ovládali hlavní město, dopomohly frakci extremistických dvořanů, aby byl u dvora prosazen druhý politický proud, o kterém bych chtěl hovořit v následující kapitole. Proud, který přijalo Čóšú poté, co byl jejich vlastní návrh zastíněn návrhem sacumským, nazýváme *Sonnó džói* neboli Hnutí za úctu k císaři a vyhnání cizinců. Nicméně nutno poznamenat, že to neznamenal konec samotného *Kóbu gattai*, protože po pádu *Sonnó džói* na něj opět přišla řada. Jedná se zde tedy o jakési střídání dvou proudů se zřetelem k aktuální situaci v zemi.

1.3.2. **Sonnó džói**

Čóšú, jež bylo deprimováno dominancí Sacumy na politickém kolbišti v Kjótu, se po dlouhých diskusích na domácí půdě rozhodlo nastolit plán, který by jej opět vrátil do čela národní politiky. Z tohoto důvodu se v průběhu roku 1862 snažili aktivisté z Čóšú postupně vnutit dvoru své ideologické postoje. I přes jisté obavy císaře Kómeie bylo dvorské prostředí zasaženo extremistickými názory a dvořané tlumočící ideologii *šiši* ovládali politiku dvora.

Celé hnutí *Sonnó džói* vycházelo především z probíhající zahraniční krize. Japonsko totiž čelilo novým problémům a nebylo připraveno je efektivně řešit. Je zcela zřejmé, že když společnost zasáhne takováto náhlá a vážná krize, tak to způsobí nárůst jistého druhu extremistického chování. V případě Japonska byla reakce ještě podněcována špatnou ekonomickou situací samurajské vrstvy, neboť inflační tendence ještě více ožebračovali samuraje s nízkým služným, kteří už tak často živořili na hranici bídy. Extremismus v této podobě pak nevyvěral jen z ekonomické situace, ale také z nitra deprimovaných mladých

samurajů, již byli velice horliví a plní energie, a tudíž chtěli aktivně bránit svou zemi proti novému nebezpečí a zároveň tímto i nalézt ve stávající struktuře uplatnění.

Mnozí z nich neměli příliš co ztratit, a tak přistupovali ke všemu velice spontánně a nekonstruktivně. I přes to se na takovémto vratkém základě s podporou Ču-siho neokonfuciánské doktríny zrodilo hnutí, jež využilo tohoto průbojného potenciálu a spojilo konfuciánskou úctu s chutí vypudit cizince, kteří vstoupili na posvátnou půdu japonských ostrovů.

Celé hnutí se tak zdá být jakýmsi symbolickým ochranným štítem, který Japonsko pozvedlo vůči novému a nebezpečnému světu za hranicemi svých vod, čerpajícím z nepřerušnosti císařské linie a nedotknutelnosti země jako takové. Ideálem celého hnutí se pak stal romantický kult šermíře, jenž je oddán vysokým cílům a jehož srdce je čisté jako ostří meče. Takový měl být ideál vlastenců *šiši*, kteří měli být nástrojem nejvyšší spravedlnosti.⁵⁹

Idea úcty k císaři a posvátnost japonské země sahá až na samé počátky japonských dějin. *Sonnó džóí* tedy do určité míry navázalo na tradice z dob minulých. Samotný původ tohoto hnutí však sahá teprve do 17. století, kdy Jamazaki Ansai⁶⁰ a Jamaga Sokó⁶¹ píší o absolutní nadřazenosti císaře a jeho příkazů.

Dalším vlivným proudem, který úctu k císaři podporoval, byla škola Národní vědy⁶², k níž se řadil např. významný učenec 18. století, Motoori Norinaga⁶³. Převážně z těchto myslitelů pak vycházeli představitelé hnutí v 50. a 60. letech 19. století. Jakousi baštou se jim stalo knížectví Mito, kde vládla kolaterální větev rodu Tokugawa. V lůně rodiny šógunů se tak zrodila opozice, v jejímž čele figuroval daimjó Tokugawa Nariaki⁶⁴ a jeho poradce, myslitel Aizawa Seišisai⁶⁵. Škola Mito sjednocovala právě školu Národní vědy s konfuciánskou doktrínou a tím se snažila nabídnout řešení společenských a politických problémů.

---

⁵⁹JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 96-97

⁶⁰Jamazaki Ansai (山崎闇斎, 1619 – 1682) byl filosof a učenec, který se věnoval převážně Ču-siho neokonfucianismu.

⁶¹Jamaga Sokó (山鹿素行, 1622 – 1685) byl filosof a stratég, který se zabýval převážně konfuciánskou ideou o „nadřazeném člověku“, jímž měl být v japonském prostředí samuraj.

⁶²Škola národní vědy (*kokugaku* 国学).

⁶³Motoori Norinaga (本居宣長, 1730 – 1801).

⁶⁴Tokugawa Nariaki (徳川齊昭, 1800 – 1860).

⁶⁵Aizawa Seišisai (会沢正志齋, 1781 – 1863).

Mezi dalšími zastánci byl i například Jošida Šóin⁶⁶ z knížectví Čóšú, který měl nemalý vliv na mnoho budoucích státníků éry Meidži. Jošida oplýval velkou dávkou radikalismu a byl ovlivněn také učením ze školy Mito. Jeho pokus o nalodění se na jednu z lodí Perryho eskadry byl neúspěšný a nakonec jeho život ukončila poprava za plánování atentátu v hlavním městě. Nicméně semínka jeho učení měla v dalších letech vyrašit velmi vysoko.

Po incidentu v hostinci ve Fušimi, kdy bylo osnování *šiši* násilně narušeno nečekaným zásahem vojáků ze Sacumy, se vrátila převážná část spiklenců do svých domovských provincií a snažili se hledat oporu zde. Radikálové v Čóšú si zatím snažili upevnit pozice na domácí půdě. Po uklidnění domácí situace se snažili dosáhnout odpuštění za Nagaiovy předchozí činy a opět se dostat do přízně dvora, což se jim nakonec podařilo v době, kdy byl Šimazu Hisamicu s Óharovou misí v Kjótu. Ve výsledku byla i samotná Óharova mise díky Čóšú zpochybněna, a tak se celé politické pole otočilo zase směrem k extremismu. Padl také návrh na spojenectví s Hisamicuem, protože mezi oběma knížectvími panovala až příliš velká rivalita.

Dvůr byl v této době v názorech značně nekonzistentní a nerozhodný. Byly zde frakce, jež podporovaly *bakufu*, avšak většina dvořanů stála někde na pomezí, a tudíž se vyjednávači z řad Čóšú snažili prostřednictvím právě extremisticky naladěných dvořanů⁶⁷ získat tyto nerozhodné na svou stranu, což by jim zajistilo konečné vítězství. Nakonec byla jejich dominance potvrzena přijetím císařského dekretu, dle kterého mělo Čóšú s *bakufu* vyjednat podmínky vypuzení cizinců. Tento dekret byl vydán 27. srpna 1862. Čóšú se tímto dostalo opět na špici politického dění v zemi a Kjóta se začala zmocňovat atmosféra stálých výhrůžek a zastrašování. Po městě se pohybovaly malé úderné oddíly lojalistů složené z róninů, jež pocházeli z různých koutů Japonska.

Na scénu také postupně vstoupilo knížectví Tosa, ze kterého pocházeli i Sakamoto Rjóma a Nakaoka Šintaró⁶⁸, kteří později vyjednávali důležité spojenectví mezi Sacumou a Čóšú. V knížectví Tosa založil Takeči Hampeita⁶⁹ tzv. „Lojalistickou stranu Tosy“⁷⁰ a po

---

⁶⁶Jošida Šóin (吉田 松陰, 1830 – 1859).

⁶⁷Jednalo se o tzv. radikální frakci u dvora (*kjúšín-ha* 急進派).

⁶⁸Nakaoka Šintaró (中岡慎太郎, 1838 – 1867).

⁶⁹Takeči Hanpeita (武市半平太, 1829 – 1865).

⁷⁰Lojalistická strana Tosy (*Tosa kin'ótó* 土佐勤王党).

vraždě konzervativního úředníka Jošidy Tójóa⁷¹ mu nic nebránilo v tom, aby začal ovlivňovat mladého knížete a donutil Tosu vstoupit do celonárodní politiky.

Kjóto se stalo centrem národních otázek a postupně rostla prestiž dvora. Takeči se snažil, aby se jeho mladý pán, Jamaučí Tojonori⁷², dostavil ke dvoru a prokázal mu úctu osobně, leč sám tímto krokem sledoval ještě úplně jiný cíl. Již touto dobou byl v kontaktu s radikálními dvořany, kteří za pomoci *šiši* postupně ovládli dvůr. Byli to pak převážně Sandžó Sanetomi⁷³ a Anenokódži Kintomo⁷⁴, mladí ambiciózní dvořané, jejichž vliv postupně narostl do míry, který neodpovídal jejich věku.

Byl to právě Sandžó, kdo zařídil, aby se Jamaučí Tojonori dostavil do Kjóta. Jako součást jeho doprovodu samozřejmě figuroval jak Takeči, tak řada dalších členů jeho radikalistické skupiny. Jejich účelem bylo, vstoupit do národní politiky a spojit své úsilí s radikály z Čóšú v zájmu císařského dvora. Po příjezdu do Kjóta Takeči předložil svým spojencům z řad dvořanů návrh na změny v postavení dvora. V návrhu byly obsaženy plány, aby se celá oblast Kinai stala územím pod přímou správou císařského dvora, přičemž by byla chráněna vojsky pod přímým velením dvořanů. Dále bylo požadováno ještě větší omezení systému střídavé služby a přenesení politického rozhodování na císařský dvůr samotný.

U dvora samozřejmě postupně klesala pro-tokugawská nálada a dvořané podobného smýšlení byli odstraňováni z důležitých postů. Vidina šógunova poselstva do Kjóta, které dorazil připravit Tokugawa Jošinobu osobně, se stala impulsem pro reakci frakce extremistů, kteří docílili vyslání vlastního císařského poselstva do Eda. Pod ochranou Jamaučí Tojonoriho se vydali dva výše zmínění dvořané na cestu s požadavkem na vypuzení barbarů ze země. Chtěli tak vyvinout tlak na vojenskou vládu, aby přijala jejich požadavky, neboť si byli plně vědomi, že takovému závazku nemohou v Edu dost dobře dostát. Takeči si touto dobou užíval svůj mocenský vrchol, jelikož byl ochráncem dvořanů a tím i služebníkem císaře samotného. Poselstvo bylo vypraveno 3. prosince 1862 a dorazilo do Eda 18. prosince téhož roku.

Tento nečekaný zvrat zmařil snahu reformní kliky šógunátu, a nadto potopil Jošinobuovi naděje na znovuoobnovení autority vojenské vlády v zemi. *Bakufu* se úporně snažila vyhnout přímé odpovědi ohledně přesného data, kdy by mělo dojít k realizaci plánu na vyhnání barbarů ze země. Poselstvo nakonec odešlo alespoň se slibem, že se šógun Iemoči dostaví

---

⁷¹Jošida Tójó(吉田東洋, 1816 – 1862).

⁷²Jamaučí Tojonori (山内豊範, 1846 – 1886).

⁷³Sandžó Sanetomi (三條實美, 1837 – 1891).

⁷⁴Anenokódži Kintomo (姉小路公知, 1840 – 1863).

osobně na jaře následujícího roku do hlavního města na oficiální návštěvu. Datum jako takové mělo být určeno právě při této příležitosti a to definitivně. Nutno také zmínit, že mezi hlavními představiteli pro-reformní kliky uvnitř šógunátu panovaly ohledně tohoto rozhodnutí značné neshody. Macudaira Jošinaga byl rozhodnut přijmout rozkaz o vypuzení cizinců a pokud by nebyla *bakufu* schopna jej účinně vykonat, tak by musela vrátit politickou moc do rukou císaře. Takováto volba ovšem nebyla po chuti Keikimu, který se držel zdržovací taktiky, jež byla pro *bakufu* více přijatelná. Tento názor pak nakonec převážil.

Rok 1863 se stal stěžejním rokem pro celé hnutí. Byla zajištěna dominance nad novým politickým centrem a *šiši* byli uspokojeni tím, že se podařilo donutit šóguna k návštěvě hlavního města, kde měl císař posvětit jeho vládu nad zemí. Zároveň s tím mělo být určeno závazné datum pro vyhnání cizinců z Japonska. Takto se zdálo, že *Sonnó džóí* bude úspěšné a povede ke změnám v celé zemi.

Šógun dorazil do Kjóta na jaře 4. března 1863 a byla to první návštěva od dob šóguna Iemicua. Jednalo se o další bezprecedentní krok vojenské vlády. Do Kjóta byly při této příležitosti svolány politické špičky země, především pak významná knížata, k nimž patřil i Šimazu Hisamicu. Nicméně po několika jednáních s Keikim a dvorem většina z nich opustila Kjóta, protože byla odrazena dominancí extremistů, a tudíž nakonec poradce šóguna čelil návrhu Čóšú sám. Závazné datum, do kterého měl být císařský příkaz o vypuzení barbarů vykonán⁷⁵, bylo přijato, byť se dalo tušit, že šógunát jej nebude schopen reálně provést. Tímto datem se stal 11. květen 1863.

Absence jednoty ve vedení šógunátu a vyložený nezájem knížat o situaci v zemi umožnil loajalistům v létě roku 1863 dominovat na politické scéně, avšak jejich krátkozrakost jim uštědřila ráznou lekci v podobě selhání celého proudu. Kdyby ovšem toto selhání nenastalo, pak bychom těžko mohli očekávat nějaký další pozitivní vývoj. Budoucí státníci meidžiovské vlády potřebovali impuls, který by jim otevřel oči.

10. května 1863, kdy měl být vykonán císařský dekret o vypuzení barbarů ze země, jen samotné Čóšú odstřelovalo ze svých pobřežních baterií americkou obchodní loď a v podstatě se tímto snažilo zablokovat důležitou úžinu v Šimonoseki. V ostatních částech země však panovalo ticho, které jen podtrhovalo nerozhodnost a vyčkávání ostatních mocipánů, kteří se nenechali strhnout bezhlavými projevy nacionalismu.

---

⁷⁵Císařský příkaz o zahnání cizinců (*džóí džikkó no čokumei* 攘夷実行の勅命).

Mezi tyto prozíravé lidi patřil také Jamanouči Jódó, jenž již v době Takečiho výpravy osnoval plány na potlačení loajalistů, což se mu nakonec obratnými politickými tahy povedlo. Jeho přístup k celé situaci byl velice prozíravý a zajistil později Tose další politickou roli. Takeči byl v závěru dokonce vyšetřován kvůli vraždě Jošidy Tójóa, a to i navzdory svému velkému vlivu. Za tento čin byl posléze odsouzen ke spáchání obřadné sebevraždy. Tímto vyhasnul vliv *Sonnó džói* i v knížectví Tosa, a tak v jeho realizaci Čóšú zůstalo osamoceno a bez spojenců.

Čóšú se dopustilo omylu a bylo za to náležitě potrestáno. Cizinci se dožadovali zprůjezdění úžiny a potrestání odbojného knížectví, k němuž nakonec přistoupili několikrát sami. Na druhou stranu tyto konflikty otevřely zaslepené oči vůdčích osobností v knížectví, které tak dostaly potřebný impuls k budoucím událostem. Bylo to tedy podobné jako v případě bombardování Kagošimi v Sacumě. Jejich přehmat ovšem později posloužil jako záminka pro vyslání vojenské expedice, navíc šógunát této situace zkusil využít k obnovení své ztracené autority, i když to ve svém konci vyšlo naprázdno. Pokus šógunátu o různé řešení ovšem měl velice neblahý efekt. Znepřátelená knížectví, Sacuma a Čóšú, se postupně sbližovala a snažila se spolupracovat, jak uvidíme později.

2. Pokus šógunátu o silové řešení situace

Domácí krize se stále více vyvíjela v neprospěch vojenské vlády v Edu. Knížectví Čóšú, jež se stalo hlavním nositelem myšlenek proudu *Sonnó džóí*, ovládlo spolu s dalšími loajalisty hlavní město. Šógunát čelil velice obtížné situaci, a proto se rozhodl rychle znovunastolit pořádek v hlavním městě, čímž by obnovil svou upadající autoritu. Troufalý čin Čóšú měl být potrestán a celá tokugawská správa měla porážkou rebelujícího knížectví získat zpět ztracenou tvář.

Je velice důležité, jakou roli v tomto konfliktu hrála Sacuma, protože spor jako takový měl závažné důsledky na pozdější formování koalice Saččó, jak později uvidíme. Sacumské zájmy se totiž v jistý okamžik změnilly ve prospěch Čóšú, což pomohlo ke konečnému smírnému řešení. Přece však ještě nenazrál čas, aby v sobě tato dvě knížectví viděla spojení, ač měla společného nepřítele, jímž byla *bakufu*.

2.1. Následky realizace džóí

Čóšú bylo po zablokování Šimonoseckého průlivu⁷⁶, který byl důležitou námořní tepnou spojující Japonské a Vnitřního moře, obviněno z narušování národního zájmu a to i přesto, že byly tyto vojenské akce zpočátku kladně hodnoceny císařským dvorem a uváděny jako příklad oddanosti dvoru. Odpověď mocností na blokadu úžiny byla poměrně svižná, neboť již 1. června 1863 americká fregata Wyoming bombardovala pobřežní baterie, a navíc se zde tentýž měsíc vylodili ještě Francouzi⁷⁷, kteří zabavili místní výzbroj a zničili pracně vybudované dělostřelecké baterie.

Čóšú se však paradoxně z takovéto lekce vůbec nepoučilo a pevnosti obnovilo. Krom toho, že opět začalo z pevniny odstřelovat projíždějící lodě cizinců, tak napadlo dokonce i loď šógunátního posla, který zde připlul vyjednávat. Jejich nepoučitelnost byla nakonec vyřešena útokem a vyloděním spojené armády 4 mocností (USA, Holandska, Francie a Británie) v září roku 1864⁷⁸, po němž následovala okupace části území.

Cizinci samozřejmě za utrpěné ztráty požadovali rozsáhlé kompenzace, a tím nastal další diplomatický konflikt. Trpěla tím převážně *bakufu*, jež byla nucena zaplatit za druhé, i když

---

⁷⁶Také Úžina Kanmon (*Kanmon kaikjó* 関門海峡).

⁷⁷Dvě lodě a asi 250 mužů.

⁷⁸Série těchto konfliktů je celkově nazývána jako Šimonosecká válka (*Šimonoseki sensó* 下関戦争).

se sama, jako už několikrát předtím, k ničemu přímo nepříčinila. Události postupně nabraly pro radikály dosti vážný spád, který vedl až ke konci samotného *Sonnó džóí*. Za své činy si ale Čóšú vysloužilo i jiné potrestání než vojenské intervence cizinců. Trest ovšem přišel až po dlouhé době politické manévrování a dostal podobu vojenské expedice posvěcené samotným císařem Kómeiem.⁷⁹

2.2. Důvody pro vyslání trestné expedice a nový vzestup Kóbu gattai

Předehrou samotné vojenské expedice se staly události přelomu let 1863 a 1864, jež byly přímým důsledkem praktické realizace císařského rozkazu o vyhnání barbarů z Japonska. Tyto události hrály významnou roli, neboť dochází k opětovnému nástupu hnutí, které bylo zahánáno do pozadí.

Sacuma se cítila ohrožena situací u dvora a očekávala ještě větší ztrátu svých politických pozic. Z tohoto důvodu opět začala jednat ihned poté, co spatřila šanci na úspěch. Kromě toho se jim podařilo úspěšně vyřešit konflikt s Británií, který vyvolal incident Namamugi, což jim poskytlo možnost se opět soustředit na celonárodní scénu. Politická snaha Sacumy zajistila, že se císař Kómei postupně vymanil ze spárů rádců, kteří stáli u dvora na straně loajalistů. Posléze se jim dokonce podařilo uskutečnit vydání důležitého císařského výnosu, který odejmul radikálům přístup ke dvoru.

Když Sacuma zmařila úsilí *šiši* a částečně omezila jejich vliv na císaře, tak se jazýček na vahách moci začal pomalu přesouvat opět na jejich stranu. *Sonnó džóí* pomalu nahrazoval umírněnější proud *Kóbu gattai*, a proto se Čóšú ocitlo ve značně komplikované situaci.

Čóšú se původně k proudu *Sonnó džóí* obrátilo proto, aby ještě mělo šanci hrát nějakou roli na národní scéně poté, co Sacuma přišla s lepším návrhem. Tato klika postupně počala v knížecí vládě dominovat, což vedlo k výše popsaným následkům. Čóšú nemělo tedy jinou možnost, než se držet ideologie, jíž se chopilo. Leč kvůli nezkušené a příliš impulsivní politice se postupně dosti vzdálilo zájmům dvora, který ve své podstatě nebyl radikální. Karta se nyní obrátila a opět to vypadalo, že *Kóbu gattai* se stane oním dominantním proudem v zemi.

Šimazu Hisamicu, jenž byl znechucen nadvládou loajalistů nad hlavním městem, se sem navrácí a císař vydává 28. září 1863 výnos, který Sacumu společně s knížectvím Aizu pověřil k znovunastolení pořádku v metropoli. O dva dny později jejich vojáci obsadili brány

---

⁷⁹První expedice proti Čóšú (*Daiičidži Čóšú seitó* 第一次長州征討).

císařského paláce⁸⁰. Nastává obrat v přístupu císařského dvora a Čóšú je za své činy postupně zbaveno pracně získaných výsad. Postupně jsou rušeny všechny nově vytvořené úřady a také císařské jednotky, které byly sestaveny z řad radikálů a měly strážit císařský palác. Stejně tak postupně ztrácejí svůj vliv i extremističtí dvořané.

V Kjótu byl také ustanoven jakýsi kolektivní poradní orgán dvora⁸¹, jenž se sestával z vůdčích knížat, která zastávala myšlenku jednoty dvora a šógunátu. Jmenovitě to pak byla tato knížata: Šimazu Hisamicu, Tokugawa Jošinobu, Macudaira Jošinaga, Macudaira Katamori, Jamauči Jódó a Date Munenari⁸². Tato rada se na určitou dobu stala prakticky nejsilnějším politickým orgánem v zemi a je nutno vyzdvihnout, že šlo o orgán kolektivní. Avšak ani takováto ambiciózní rada nevydržela příliš dlouho, poněvadž podlehla sobeckým zájmům jednotlivých pánů, kteří se příliš obávali o své vlastní zájmy. Postupně totiž všichni opět odjíždějí z hlavního města do svých knížectví a nakonec zde zůstává pouze Tokugawa Jošinobu, jenž odstoupil z funkce ochránce šóguna a přijal nový post ochránce císařského dvora⁸³.

Celý obrat v politice Čóšú neslo pochopitelně velice hořce, a proto se vojenským tlakem snažilo opět zvrátit situaci ve svůj prospěch. K otevřenému vojenskému střetu ale zatím nedošlo, protože jednotky Aizu a Sacumy měly zřejmou převahu. Za tím samozřejmě stál Šimazu Hisamicu, který při svém návratu do hlavního města v říjnu přirazil s poměrně silnou armádou.

Lojalisté byli tedy nakonec bez boje vytlačeni z hlavního města, což však neznamená, že by se Čóšú svých ambicí vzdalo bez boje. Společně s jednotkami radikálů z Kjóta odchází do Čóšú také sedm extremisticky orientovaných dvořanů. Vedení Čóšú se ovšem nevzdávalo a jeho vyjednavací se snažili opakovaně získat přístup k císařskému dvoru a bojovat zde o přízeň. Výrazným ukazatelem pokračujícího vykořeňování extremismu z hlavního města bylo, že poslové nebyli vůbec vpuštěni do Kjóta, a tudíž museli prodlévat v Ósace a čekat.

I přes tyto jasné indikátory nepřízně byly mnohé skupiny v Čóšú přesvědčeny, že bude možné znovu dokázat císaři svou věrnost. Nakonec se určité skupiny vymkly kontrole knížecí vlády a členové rozvášněné frakce extremistů svou snahu završili náhlým pokusem o puč,

---

⁸⁰Nazýváno jako Přebvat 18. srpna (*Hačigacu džúhačiniči no seihen* 八月十八日の政変), odehrál se dle moderního kalendáře 30. září 1963.

⁸¹Knížecí rada (*sanjokaigi* 参預会議).

⁸²Date Munenari (伊達 宗城, 1818 – 1892) byl hlavou knížectví Uwadžima.

⁸³Ochránce císařského dvora (*kinri gošúei sótoku* 禁裏御守衛総督).

který se odehrál 20. srpna 1864 u bran císařského paláce⁸⁴. Aizu a Sacuma se zde střetly s jednotkami Čóšú a ty byly na hlavu poraženy. Tato událost znamená definitivní konec nadvlády *Sonnó džói* nad hlavním městem.

Ústup radikalismu měl za následek opětovný návrat zastánců *Kóbu gattai* do Kjóta. Bezpečnost hlavního města byla nyní obnovena, ale stále zůstávalo otázkou, kterak naložit s odbojným knížectvím Čóšú, jež se pokusem o převrat dostalo do ještě větší nelibosti. Nakonec bylo prohlášeno za nepřítele císařského dvora a *bakufu* dostala pověření v otázce jeho potrestání. Pro Čóšú tak nastala krajně kritická situace, protože bylo v sázce i jeho úplné zničení, což by však eliminovalo jednoho z velkých hráčů politické scény a zajistilo *bakufu* kýženou dominanci. Takovýto výsledek by ovšem znamenal komplikace pro Sacumu, jež se v následujícím konfliktu podle toho také řídila.

2.3. Nový vzestup bakufu a plánování trestné výpravy

Celková situace v zemi se pomalu obracela zpět ve prospěch bakufu. Čóšú bylo izolováno a stalo se po incidentu Hamaguri nepřítelem dvora, a navíc mělo být potrestáno, čímž bakufu měla demonstrovat znovuobnovení dominance. *Sonnó džói* bylo v hlavním městě nahrazeno umírněnějším hnutím *Kóbu gattai*. Také tímto se šógunátu naskytla šance, aby obnovil svou ztracenou dominanci nad hlavním městem, a tím potvrdil svou autoritu a vládu nad zemí. Nicméně tato příležitost ve svém konci neznamenal nic jiného, než opětovnou ukázkou toho, kterak byla dohasínající vojenská vláda nekonzistentní a toho, že nedokázala zemi nic nabídnout. Špatným znamením byla již rebelie v knížectví Mito⁸⁵, jež jasně ukázala, že bakufu neměla sama o sobě potenciál k potlačení vzpoury větších rozměrů, aniž by při tom nemusela požádat ostatní knížata o pomoc.

Samotná expedice byla vyhlášena velmi krátce po pokusu rebelů z Čóšú o obsazení hlavního města a to 1. září 1864. Je však důležité zmínit, že již před incidentem Hamaguri se jednalo o trestu pro odbojné Čóšú, které nedbalo rozkazů šógunátu o zastavení palby na cizí lodě. Vláda v Edu se tímto také dostávala pod tlak mocností, jež požadovaly, aby si na vlastní pěst sjednala pořádek. Už proto bylo nutné podniknout nějaké viditelné kroky.

V Kjótu se ohledně možného potrestání konaly na přelomu let 1863/64 různé porady a debaty. Sám Tokugawa Jošinobu byl pro neodkladné potrestání a vydání uprchlých dvořanů, neboť v tom osobně viděl jakousi šanci pro vojenskou vládu, jak již jsem několikrát

---

⁸⁴ Incident u brány Hamaguri (*Kinmon no hen* 禁門の変 nebo *Hamaguri gomon no hen* 蛤御門の変).

⁸⁵ Povstání v Mito (*Mito bakumacu sóran* 水戸幕末争乱) trvalo od května roku 1863 do ledna roku 1864.

poznámenal. Nicméně celý proces byl rozhodováním o trestu značně protahován a impulsem pro spuštění výpravy se stal až incident Hamaguri, který vše přehodil na rychlejší kolej.

V případě *bakufu* bylo už v počátcích jednání o postupu proti Čóšú vidět, kterak se nepoučila z dřívějších událostí. Opětovně docházelo k hašteření a šla cítit nedůvěra mezi knížaty *fudai* a *šinpan*, která se nedokázala dohodnout na jednotném postupu v době, kdy prestiž šógunátu značně uvadala. V jejich sporech šlo nejen o to, kdo bude stát v čele celé výpravy, ale také o to, kdo bude mít dominanci ve vládě.

Knížata *fudai* se cítila ohrožena radou knížat v Kjótu. Kolektivní rozhodování pro ně bylo nežádoucí, neboť si přála, aby veškeré rozhodování připadalo na vojenskou vládu. Následné hašteření ovšem znechutilo celou radu a přispělo k jejímu konečnému rozpadu. Nakonec byl jmenován velitelem výpravy kníže z Owari⁸⁶, Tokugawa Jošikacu⁸⁷, a nikoliv šógun Iemoči, jenž by celé výpravě možná dodal většího lesku. Knížata *fudai* si takto prosadila opět svou.

Šógunátu také napomohl zmiňovaný útok čtyř mocností na Čóšú. Uvažovalo se, že by bylo možné zaútočit ve chvíli, kdy se nepřítel nacházel pod útokem, ale z politických důvodů se od toho upustilo, poněvadž asistence cizinců by vítězné výpravě nedodala potřebný kredit a šógunát chtěl dokázat, že na to vystačí i bez jejich pomoci.

Klíčový spor ale stále panoval ohledně trestu, kterým mělo být Čóšú postihnuo. Mnohá knížata sympatizující s Čóšú se vyjadřovala k tomuto tématu velice umírněně, i přesto však šógunát doufal ve velice přísný a nekompromisní trest. Konečné umírněné řešení pak pro knížata *fudai* bylo zjevným zklamáním. Zvláště bylo usilováno o to, aby se hlava rodu Móri a jeho následovník dostavili přímo do Eda a veřejně se zde omluvili za své činy. *Fudai* také doufala v omezení či úplnou konfiskaci jejich léna, čímž by jasně ukázala vojenská vláda svou nadřazenost. Rovněž bylo požadováno bezpodmínečné vydání extremisticky smýšlejících dvořanů, kteří se skrývali v Čóšú a popravení těch, již stáli za srpnovým pokusem o puč v Kjótu.

2.4. *Situace v Čóšú*

Po vyhnání z hlavního města a dočasným ukončením působení Čóšú na národní scéně, se nabízel čas na řešení vnitřní situace, jež byla vždy poznamenána bojem dvou soupeřících klik - jedné umírněné a druhé radikální.

---

⁸⁶Knížectví Owari (*Owari han* 尾張藩) bylo největší Tokugawskou državou co do výnosu.

⁸⁷Tokugawa Jošikacu (徳川 慶勝, 1824 – 1883) byl knížetem z Owari a bratrem Macudairy Katamoriho.

Sufu Masanosuke a jeho administrativa, která dovolila lojalistům ovládnutí Kjóta, musela čelit kritice ze strany tzv. Mukunašihó frakce⁸⁸, jež se drala opět k moci, a dokonce se jí také postupně ujmula. Spory ve vládě byly doprovázeny i vojenskými střety, protože každá skupina za sebou měla určitou podporu některých vojenských jednotek. Oddíly *senpótai*⁸⁹, jež byly elitní a složené z vyšších samurajů, se klonily ke konzervativnímu hnízdu. Na druhou stranu oddíly *šotai*⁹⁰, které byly smíšené a převážně v nich dominovali samurajové nižšího a středního postavení, se klonily k reformní/radikální frakci.

Ihned po příchodu uprchlých šlechticů a jednotek *šiši* z Kjóta byli sesazeni tři vůdci, kteří za incidentem stáli. Takovýto krok se ovšem nelíbil jedné z jednotek *šotai*, tzv. *Kiheitai*⁹¹, jež vtrhla do Jamaguči, které bylo toho času sídlem vlády. Dříve funkce zbavené byrokraty za krátko dosadili zase zpět. Z tohoto příkladu můžeme vidět, že zde panovala situace, kdy jakékoliv rozhodnutí muselo být podpořeno částečně vojensky. Postupně tyto třenice mezi frakcemi v Čóšú nicméně přerostly v částečnou občanskou válku, nadto administrativa postupně ztrácela kontrolu nad některými částmi svých jednotek, a právě z tohoto důvodu se mohly dopustit výše zmiňovaného pokusu o znovu ovládnutí Kjóta.

Reakce vrcholných představitelů Čóšú na neposlušnost jednotek byla velice rychlá. Již 26. července, tedy krátce po útoku, byl zaznamenán posun v politice, neboť Čóšú si uvědomilo rizika, jež na sebe přivolalo. Tři vedoucí senioři byli posláni do ústraní k vedlejší větvi rodu Móri. Sám Sufu Masanosuke, jež stál v čele vlády, nakonec pod tlakem odpovědnosti v říjnu roku 1864 spáchal obřadnou sebevraždu. Před tím však ještě požádal knížete Kikkawu⁹², aby knížectví poradil, jak nejlépe postupovat při oddálení možné vojenské intervence ze strany vojenské vlády.

Na hlavy lojalistů se snesla vlna kritiky. Jednotky *šotai* měly být rozpuštěny, i přesto tento příkaz jejich velitelé ignorovali. Postupně získala ve vnitřních bojích navrch konzervativní frakce, jež 3. října 1864 dosáhla úspěchu v podobě opětovného přesunutí sídla knížecí vlády do Hagi. Konzervativní frakce v Čóšú nakonec akceptovala relativně mírné podmínky šógunátu a kapitulovala.

---

⁸⁸ Mukunaši Tóta (椋梨 藤太, 1805 – 1865) byl vůdčí postavou druhé frakce v Čóšú. Masanosukeho frakce byla nazývána jako reformní (*kaikaku-ha* 改革派) a Mukunašihó frakce byla nazývána jako konzervativní (*zokuron-ha* 俗論派 či *hošusabaku-ha* 保守佐幕派).

⁸⁹ Oddíly *senpótai* (*Senpótai* 撰鋒隊).

⁹⁰ Oddíly *šotai* (*šotai* 諸隊).

⁹¹ Jednotka *Kiheitai* (*Kiheitai* 奇兵隊).

⁹² Klan Kikkawa (*Kikkawa-ši* 吉川氏) byl jednou z vedlejších větví rodu Móri.

2.5. Průběh a ukončení expedice

Neprodleně po vydání rozhodnutí o vykonání trestné výpravy se Tokugawa Jošinobu chopil velení a vydal rozkaz pro 21 knížectví, aby poskytla své jednotky k boji. Postupně území rebelů obklíčila armáda o celkovém počtu asi 150 000 mužů a byl to poslední úspěšný pokus šógunátu o svolání tak velké armády. Čóšú pomalu docházely možnosti, a tudíž nezbývalo nic jiného, než se pokusit vyjednávat. Již 20. října se setkal již zmiňovaný kníže Kikkawa se zástupci *bakufu* a doufal ve smířlivé řešení celé situace. Zástupci *bakufu* jej za tento vstřícný postoj ujistili, že v případě náležitého prokázání poslušnosti, se přímá vojenská intervence konat nebude.

Do vyjednávání se také, což je důležité, zapojil i Saigó Takamori⁹³, jenž se stal jakýmsi prostředníkem a bojoval za smířlivé řešení. Saigó si uvědomoval, že pokud by byl zničen jejich největší rival, tak by jim to mohlo na národní scéně značně uškodit, jelikož by šógunát ztratil jednoho z nepřátel. Proto se snažil, aby bylo řešení co nejméně bolestivé a snesitelné pro obě strany. I přesto však chtěl do jisté míry Čóšú ponížit, protože mezi oběma knížectvími stále panovala rivalita přenesená z dřívějších let.

Tokugawa Jošikacu nakonec souhlasil, že pokud budou tři senioři odpovědní za útok na Kjóto popraveni a jejich hlavy odeslány do Eda, tak to bude dostatečným důkazem poslušnosti a útok bude odvolán. Kníže Kikkawa tento požadavek spolu s dalšími podmínkami kapitulace tlumočil vládě v Hagi. Čóšú bylo donuceno slíbit, že zničí opevnění v Jamaguči, a navíc muselo popravit další čtyři odpovědné nižší úředníky. Dalším bodem vyjednávání byly uprchlí dvořané, které však měly v rukou jednotky *šotai*. Saigó je ale přesvědčil, aby dvořany poslaly pod jeho ochranou do Dazaifu na Kjúšú, kde měli být v jakémsi opatrovnictví.

I přes fakt, že problém s jednotkami *šotai* stále přetrvával, byl Tokugawa Jošikacu přesvědčen o splnění podmínek, a proto odvolal celou expedici, jež už tak neúměrně zatěžovala okolní provincie a vyžádala si nemalé množství finančních prostředků. První výprava proti Čóšú byla tímto oficiálně ukončena v zimě 27. prosince 1864.

---

⁹³Saigó Takamori (西郷 隆盛, 1828 – 1877).

2.6. Dopady expedice na situaci v zemi

Navzdory očekávání *bakufu* se ovšem po rozpuštění vojsk situace v Čóšú dále vyostřovala. Na začátku roku 1865 docházelo k bojům mezi *šotai* pod vedením Takasugi Šinsakua⁹⁴ a konzervativní vládou v Hagi, v jejímž čele stál Mukunaši. Země se opět ocitla v občanské válce, jako už několikrát předtím.

Konzervativci z řad knížat *fudai* byli evidentně nespokojeni s konečným řešením celé situace, poněvadž doufali, že bude omezeno léno knížete Móriho. Jejich nespokojenost se ovšem neomezovala pouze na trest samotný, ale také na situaci u dvora, který stále nebyl pod přímou kontrolou *bakufu*. Zdánlivý úspěch expedice se tak obrátil v neúspěch, neboť nedosáhl kýžených očekávání.

Ani Saigó nebyl příliš spokojen s konečným výsledkem celé expedice. Jelikož nenastalo žádné zlepšení v politické situaci a radikální kroky šógunátu znamenaly ohrožení sacumských zájmů, musel Saigó obrátit svůj směr politiky. Již touto dobou přestával doufat v mírné řešení situace a byl spíše nakloněn k cestě vojenského převratu, a proto Sacuma navazovala postupně užší svazky s Brity a připravovala se na možný dialog s Čóšú ohledně společného postupu proti šógunátu. Není tedy divu, že Saigó se později stal velice rozhodným zastáncem teorie za svržení šógunátu⁹⁵.

Snaha vojenské vlády o získání větší kontroly nad dvorem byla krátce po ukončení expedice posílena vysláním dvou seniorů do Kjóta společně s 3000 vojáky. Tokugawa Jošinobu svým příliš mírným přístupem a nespolehlivostí zklamal vládu v Edu, a byl tak povolán z Kjóta zpět. Také mnohé další inovátory, jako byl například Kacu Kaišú, čekalo odvolání z významných funkcí. Celý radikální postup *bakufu* byl navíc podpořen obnovením systému střídavé služby v jeho plném rozsahu, což však většina knížat ignorovala. Je to jen podtrhnutím nízké autority vojenské vlády. Silové řešení se rovněž příliš nezamlouvalo císařskému dvoru v Kjótu, jenž pod jistým vlivem Sacumy nesouhlasil s dalším vojenským konfliktem. Je vidět, že vůdci *bakufu* museli znovu rozvážně promyslet další postup a zohlednit jak vývoj v knížectví Čóšú, tak názory dvora.

Postupně bylo čím dál více jasné, že naděje na vyřešení situace v Čóšú, které bylo zmítáno občanskou válkou, je v nedohlednu. Nezbyvalo než najít vhodné řešení a šógunát

---

⁹⁴Takasugi Šinsaku (高杉 晋作, 1839 – 1867).

⁹⁵Svržení šógunátu (*tó baku* 倒幕).

začínal uvažovat o další vojenské intervenci, jejíž strašák pak napomohl ke zformování aliance Saččo.

3. Proces vyjednávání spojenectví Sacumy a Čóšú

Události předchozích let a politická situace v zemi, jak jsem ji výše nastínil, měla dalekosáhlý vliv i na zkušenosti budoucích vrcholných státníků vlády Meidži, jenž se také stali hlavními protagonisty procesu formování koalice dvou vojensky nejsilnějších knížat *tozama*.

Tato dvě velká západní knížectví, Sacuma a Čóšú, jejichž vůdčí osobnosti hrály v nové vládě éry Meidži značnou roli, se začínají po první trestné výpravě proti Čóšú a útlumu extremismus značně sblížovat. *Džói* bylo v následujících letech nahrazeno značně odlišným sloganem, jímž se stalo *tóbaku* - svržení šógunátu. Právě tyto společné zájmy a nové ideje si nutně vyžadovaly užší spolupráci, díky níž by mohla zmíněná knížectví stanout v silnější opozici vůči šógunátu, který se i přes svůj úpadek zdál být stále silným hráčem na domácí půdě.

V celém procesu formování aliance, jež se nazývala Saččo, figurovalo značné množství osobností, které k jejímu vzniku přispěly nezanedbatelnou měrou. Byli to především dva róninové, kteří prchli z knížectví Tosa a prošli si chaotickými událostmi let plných extremismu. Jmenovitě to byli Sakamoto Rjóma a Nakaoka Šintaró, jejichž nemalé úsilí a oběť stojí za úspěšným uzavřením spojenectví, které mělo nemalý vliv na budoucí události.

Dalšími významnými osobnostmi byly především samurajové z jednotlivých knížectví, jež můžeme charakterizovat jako samuraje středních stavů. V Čóšú to byli především Kido Takajoši a Takasugi Šinsaku, kteří své knížectví směřovali vstříc novým ideálům. Nesmíme pak opomenout ani dva z budoucích státníků, kterými byly Jamagata Aritomo⁹⁶ a Itó Hirobumi⁹⁷, již k budoucí restauraci přispěli svým dílem po odchodu tzv. tří hrdinů restaurace Meidži.⁹⁸

Ze Sacumy pak budu konkrétněji zmiňovat osobu Saigó Takamoriho, jenž byl reprezentantem tohoto knížectví při celém procesu vyjednávání. Po jeho boku pak stály další dvě významné osobnosti, byť jejich vystupování nebylo tak přímé jako v případě Saigóa.

---

⁹⁶Jamagata Aritomo (山縣有朋, 1838 – 1922).

⁹⁷Itó Hirobumi (伊藤博文, 1841 – 1909).

⁹⁸Tři hrdinové restaurace Meidži (*Išin no sankecu* 維新の三傑) jsou Saigó Takamori, Ókubo Tošimiči, Kido Takajoši.

Ókubo Tošimiči⁹⁹ a Komacu Tatewaki¹⁰⁰ hráli v celém jednání spíše role šedých eminencí a Ókubo byl pak ten, kdo tahal za nitky v knížecí vládě Sacumy.

3.1. *Sakamoto Rjóma*

Obě významné postavy procesu vyjednávání spojenectví mezi Sacumou a Čošú pocházely z provincie Tosa na ostrově Šikoku. Oba dva byli zpočátku ovlivněni myšlením Takečiho Hanpeity, stejně tak byli členy Loajalistické strany Tosy, již založil, nicméně postupem času se jejich cesty rozdělily. Koneckonců Sakamoto ani Nakaoka nebyli úplně stejného smýšlení, ale v jednom bodě se naprosto shodli. Tímto bodem byla potřeba národní jednoty a společného postupu celého Japonska vůči novým problémům.

Sakamoto Rjóma pocházel z nižší vrstvy samurajské třídy, jeho rodina měla původně obchodnický původ a svůj status si koupila. Spíše než třídní příslušnost jeho budoucí roli v procesu vyjednávání koalice určilo jeho vzdělání a zkušenosti, které jej od slepého loajalismu, jenž zpočátku prožíval společně se svými vrstevníky¹⁰¹, dovedli až k pregnantnějšímu myšlení národní jednoty. Jelikož nebyl dědicem rodu, tak požíval velké míry volnosti, a z toho důvodu byl více otevřený novým myšlenkám.¹⁰²

Dostalo se mu také tradičního samurajského vzdělání, především byla důležitá oblast konfuciánské etiky, která pak mnoha jeho kolegům sloužila jako obhajoba útěku z léna, když se chtěli připojit k národnímu dění. Jejich argumentací se stala myšlenka, že loajalita vůči pánu je méně závazná než loajalita vůči císaři.

Sakamoto byl také velice zdatným šermířem a právě při svých studijních pobytech (Edo) se seznámil s ideologií *Sonnó džóí*, a nadto byl přímo konfrontován s hrozbou zahraničního nebezpečí v podobě eskadry tzv. „Černých lodí“, kterým velel admirál Matthew C. Perry. V Edo navíc získal mnoho cenných kontaktů mezi šermíři, které později zužitkoval.

Na začátku 60. let Takeči Hanpeita využil nálad, jež vyvolala zahraniční hrozba a čistky éry Ansei, a založil v říjnu roku 1861 Loajalistickou stranu Tosy, do níž vstoupil jak Sakamoto Rjóma, tak Nakaoka Šintaró, syn starosty jedné vesnice z oblasti Aki. Později se však oba s touto ligou nižších samurajů a farmářů rozešli.

---

⁹⁹Ókubo Tošimiči (大久保利通, 1830 – 1878).

¹⁰⁰Komacu Tatewaki (小松帶刀, 1835 – 1870) byl od roku 1862 jmenován do funkce vrchního vazala (*karó* 家老) a obhajoval vstup mladých nadaných samurajů nižších stavů do úřadů.

¹⁰¹JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 77

¹⁰²Tamtéž str. 80

Sakamoto byl velice horlivý mladý muž a chtěl dělat pro svou zemi velké věci, která mu to kázala doktrína *šiši*, a proto z Tose uprchl a vydal se na dráhu zběhlého samuraje¹⁰³. Jeho putování jej zavedlo až na práh domu Kacua Kaišúa, kterého chtěl původně zabít, aby se zviditelnil. Ten jej však přesvědčil, aby od útoku upustil a posléze začal svou kariéru pod tímto šógunátním vazalem.¹⁰⁴

Kacu Kaišú měl na Sakamota obrovský vliv a poté, co bylo námořní učiliště v Kóbe uzavřeno, tak se Sakamoto snažil získat místo jinde. Tím místem se mu stala Sacuma, což byl klíčový zlom a důležitý krok k budoucímu formování koalice Saččó.

3.2. Nakaoka Šintaró

Nakaoka Šintaró, který v celém procesu vyjednávání stál především na straně Čóšú, měl poněkud jiný původ než všichni ostatní. Pocházel z rodiny vysoce postaveného starosty vesnice¹⁰⁵ a postupně se propracoval až na pozici inspektora. Měl také velmi dobré vztahy s Itagakim Taisukem¹⁰⁶, jenž zastával v Tose vysoký úřad a měl přehled o celkovém dění.

I přes své dobré postavení v roce 1863 pod vlivem extremistického hnutí v Tose prchá podobně jako mnoho dalších členů Lojalistické strany z knížectví. Útočištěm se mu stává extremistické Čóšú a nakonec zastává funkci agenta v Kjótu. Tohoto času byl opravdu vzorným *šiši*, neboť se dokonce podílel na plánování vraždy samotného Hisamicua, leč jejich plán byl zmařen.

Významnou roli Nakaoka sehrál rovněž v otázce přesunu radikálních dvořanů po první expedici proti Čóšú, jelikož jim pomáhal dostat se z nebezpečí, jež jim hrozilo občanskou válkou. Tímto si také vybudoval síť kontaktů, které později při vyjednávání koalice zúročil. Právě sídlo extremistických dvořanů v Dzaifu se svým způsobem částečně stalo místem plánování intrik proti šógunátu.

Nakaokova zkušenost z let lojalismu změnila jeho přístup a začal si uvědomovat, jako i mnoho jeho současníků, že individuální akce a hrdinství Japonsku nepřinesou bezpečí. Právě proto si palčivě uvědomoval nutnost aliance mezi Sacumou a Čóšú. Věřil, že právě tyto dvě

---

¹⁰³Zběhlý samuraj (*dappan róši* 脱藩勞使).

¹⁰⁴JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 164

¹⁰⁵Starosta vesnice/předák vesnice (*šója* 庄屋).

¹⁰⁶Itagaki Taisuke (板垣退助, 1837 – 1919) byl výše postaveným samurajem v knížectví Tosa, později proslul především svou účastí v Hnutí za občanská práva (*Džijú minken undó* 自由民権運動).

knížectví přinesou Japonsku kýženou budoucnost, ve které budou muset všichni společně spolupracovat bez ohledu na společenské postavení.

3.3. Kido Takajoši a Takasugi Šinsaku

Róninové napomáhající vyjednat spojenectví byli pouze jednou stranou mince, druhou stranou pak byly přímo jednající strany a jejich zástupci, kteří byli ve svých lénech významnými politickými vůdci doby.

V Čóšú byly takto dominantními osobnostmi především Kido Takajoši a Takasugi Šinsaku. Jejich postoje a názory značně ovlivňovaly směřování knížectví a Takasugi Šinsaku byl navíc významným velitelem jednotek *šotai*, jež aktivně promlouvaly do vnitřní politiky.

Kido Takajoši pocházel z rodiny samurajského lékaře a jeho politická kariéra měla ve své době velice strmý vzestup. Především proslul jako vyjednaváč mezi konzervativní vládou v Hagi a mladými radikály, kteří podporovali *Sonnó džóí*. Po incidentu u brány Hamaguri se však Kido musel skrývat. Nicméně poté, co Takasugi s pomocí jednotek *šotai* obrátil situaci v Čóšú ve prospěch radikální strany, se mohl vrátit a zaujmout pozici důležitého muže, jenž byl u zrodu koalice Saččó.

Takasugi podobně jako Kido pocházel ze střední vrstvy vazalů rodiny Móri, takže by se nedalo říci, že by nějakým způsobem trpěl nouzí jako nižší vrstvy. Jeho studia ve škole Jošidy Šóina jej naladila do nacionalistického tónu a jeho kariéra nabrala velice rychlý spád, protože se zcela oddal modernizaci knížecích vojsk. V rámci těchto reforem byly založeny první smíšené oddíly složené i z ne-samurajů, jimiž byly právě zmiňované *šotai*. Takasugi si byl dobře vědom síly Západu, poněvadž pobýval krátkou dobu Číně a mohl vidět, co Západ dokáže. Po pokusu o převrat v Kjótu byl zatčen, jenže uniká a organizuje odpor, jenž vedl až k vítězství radikálů.

Jeho hlavním přínosem při vytváření aliance byla podpora Kidoa, který byl jeho dobrý přítelem.

3.4. Saigó Takamori a Ókubo Tošimiči

Druhou stranu při vyjednávání zaujímala Sacuma, která podobně jako Čóšú byla plná výrazných osobností, jež pozdější éře promlouvaly do politiky země. Vzdálenost od centra dění a značná nezávislost sacumského knížectví dala vzniknout dvou velkým osobnostem předmoderního Japonska. Byly jimi Saigó Takamori a Ókubo Tošimiči.

V Sacumě panovala poněkud jiná situace než v Čóšú, protože zde nikdy nedošlo k otevřené válce mezi radikály a konzervativní skupinou. Spíše zde probíhal vnitřní politický boj.

Saigó Takamori je mnohdy proklamován jako nositel ryzí samurajské tradice. Dle dostupných popisů byl člověkem značně zavalitým, povahově prudkým a do jisté míry i záhadným.¹⁰⁷ Jeho osobnost vystupuje v procesu formování aliance tím, že poskytoval Sakamotovi záštitu při jeho obchodním dobrodružství. Sám Saigó začal svou kariéru za vlády knížete Nariakiri a hrál roli při podpoře Jošinobua ve sporu o nástupnictví na šógunátním stolci. Byl velmi otevřené mysli a díky tomu vstřebal mnoho rozličných myšlenkových proudů na četných cestách po Japonsku. Po změně vlády v Sacumě skončil sice ve vězení, ale za pomoci Ókuba Tošimičiho se z něj roku 1864 dostal ven. Ókubo v něm totiž osobně viděl člověka, jenž svými schopnostmi Sacumě přinese nemalý zisk.

Sacuma v té době byla na vrcholu stejně jako hnutí *Kóbu gattai*. Začínala se zaobírat otázkou Čóšú a rovněž se účastnila vyjednávání o kapitulaci v rámci první expedice. Díky své roli v tomto konfliktu se stal Saigó velice neoblíbenou osobností především u loajalistů z řad Čóšú, kteří mu měli za zlé jeho činy. Nelibost vůči Saigóvě osobě posléze daly značně najevo v průběhu formování koalice, a navíc si ji spojili se zakořeněnou nedůvěrou vůči celému knížectví Sacuma, což značně ztěžovalo celé jednání.

Ideu možné koalice jako takovou mu později vnukl Sakamoto společně s Kacuem, který právě Sakamota doporučil a našel mu skrze Saigóa novou práci. Již kvůli těmto myšlenkám nechtěl, aby bylo Čóšú úplně zničeno, neboť v něm viděl potenciálního spojence pro budoucí boj proti šógunátu. Při vyjednávání jej proto tato myšlenka vedla k prosazení relativně mírných a důstojných podmínek ve prospěch Čóšú. Po ukončení expedice čekal Saigó vylepšení politického prostředí v celé zemi, což však nenastalo, a z tohoto důvodu začal usilovat o bližší vztahy s Británií. Dále prozřetelně nechal vyprázdnit sacumskou rezidenci v Edu, jelikož Kjóto se stalo politicky důležitějším městem a lidé byli třeba zde. Celkově vzato byl tímto relativně připraven na budoucí dialog o spojení s Čóšú.¹⁰⁸

Ókubo Tošimiči se narodil jako nejstarší syn samuraje nižšího postavení. Dostalo se mu ovšem dobrého vzdělání a právě v době svých studií se seznámil se Saigóem. Sice nevynikal

---

¹⁰⁷JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 188

¹⁰⁸Tamtéž str. 194-195

jako Saigó v tradičních válečných uměních, ale na druhou stranu prokázal velký talent v oblasti všeobecné učenosti.

Několik let zastával rozličné pozice v knížecí správě a nakonec se dostal blízko k Šimazu Hisamicuovi. Zde vynakládal značné úsilí pro jeho aktivní vstup do národní politiky. Podporován Tatewakim si poté razí cestu vzhůru a stává se velmi významnou osobností v knížecí politice. Po tuto dobu byl jasným zastáncem hnutí *Kóbu gattai*. V roce 1866 se zásadně staví proti vyslání sacumských jednotky na pomoc šógunátu v rámci druhé expedice proti Čóšú. Po konferenci v Kjótu roku 1867 se definitivně přiklání k zastáncům svržení šógunátu silou zbraní.

Jak můžeme pozorovat, mnoho mužů, jenž se aktivně podíleli na uzavření aliance Saččó, bylo z nižších a středních samurajských vrstev, které povětšinou neměly možnost nějak vážněji promlouvat do knížecí politiky. Avšak se změnou ovzduší v celé zemi a díky reformám knížecích správ se jim podařilo dostat se k moci a uskutečňovat své vyšší ideály.

Všichni byli také v době svého mládí ovlivněni extremistickými idejemi, ale postupně se přizpůsobili situaci a zaujali pregnantnější postoj převážně k přítomnosti cizinců. Byť tito muži pocházeli z různých částí Japonska, tak je dohromady spojovala idea obnovy císařské vlády a vize sjednoceného Japonska, jež by lépe odolalo tlaku Západu. Pragmatický postoj k situaci pak umožnil vyjednávání mezi samuraji, kteří se měli stát později opěvovanými hrdiny restauračního hnutí.

3.5. Proces vyjednávání

Je až podivné, jak se mohla dvě značně zneprátelená knížectví dopracovat až ke vzájemné spolupráci. Sám Saigó totiž zpočátku vůbec nepomýšlel na nějaké spojenectví. Sacumu zpočátku viděl jako samostatného hráče i přesto, že pomohl pro Čóšú vyjednat mírnější podmínky při první expedici. Dění následujících dvou let se točilo převážně kolem situace v samotném Čóšú, kde se odehrávala již zmiňovaná občanská válka, jež vypukla krátce poté, co byla odvolána první expedice. Rázné kroky, které *bakufu* provedla za účelem konsolidace moci, se jevily Sacumě jako velice nebezpečné. Bakufu se opět po první expedici postavila na vlastní nohy, a nadto také úspěšně pokračovala modernizace její armády za aktivní asistence Francouzů.

S tím jak pokračovala občanská válka v Čóšú, tak konzervativci v Edu začali volat po další výpravě, již by vedl šógun osobně. Proto se Sacuma začínala obávat, že by mohla zůstat

stát proti celé vojenské vládě sama. Jošinobu se zdál být velice schopným manipulátorem a získal dokonce císařský dekret, který šógunovi přikazoval, aby se dostavil do Kjóta a projednal další možné kroky proti Čóšú. Postupně se tedy začínala rýsovat možnost, že by Čóšú v těžké situaci Sacuma nějakým způsobem pomohla. Nicméně obě knížectví byla až příliš hrdá na to, aby se dokázala sama dohodnout, a proto potřebovala prostředníka v podobě výše zmiňovaných róninů z Tosy.

Druhá expedice proti Čóšú byla vyhlášena 6. dubna 1865 a je velice podstatné, že šógun se stal jejím velitelem z pověření samotného císaře, což bylo další varování pro knížata *tozama*. Konzervativci ve vládě doufali, že se celá expedice obejde bez boje a Čóšú bude okamžitě vystrašeně žádat o odpuštění. Jejich očekávání však nenastalo.

Z kroků *bakufu* je zřejmé, že usilovala o potlačení jakéhokoliv eventuálního odporu a knížata *tozama* na to reagovala velmi různě. Mnoho knížat se odmítalo podílet na další výpravě, a tak do Eda přicházely různé výmluvy, proč nemohou poskytnout své jednotky k boji. Většinou se odvolávala na domácí situaci či nedostatek prostředků k vypravení vojska. Právě Sacuma využila nastalé situace a takticky se rovněž odmítla účastnit, protože již měla jasný plán. Navíc pomoc Francie vzbuzovala silnou nedůvěru v očích knížat. Právě silný pocit nedůvěry vyvolal sympatie s pozicí Čóšú, a tudíž se mnohá knížata stavěla proti expedici, neboť si byla vědoma, že konec Čóšú by znamenal jejich vlastní konec.

Právě na pozadí těchto událostí nastal prostor pro dva hlavní protagonisty, jejichž ideje o vládě konsensu se nakonec staly skutečností, byť se vlastní realizace nedožili. Nakaoka Šintaró a Sakamoto Rjóma, jak jsem výše uvedl, měli vazby na obě zainteresované strany, což usnadnilo proces vyjednávání. Sakamoto, který se vydával za samuraje ze Sacumy, zásoboval Čóšú novými zbraněmi ze Západu, jež byly nakoupeny přes protřelého skotského obchodníka Thomase Glovera¹⁰⁹, který toho času provozoval svou živnost v Nagasaki. Zprostředkování kupodivu posvěcuje i Saigó, jenž byl tou dobou Sakamotovým garantem. Těmito kroky Sacuma zcela očividně sledovala cestu možné pomoci Čóšú, byť zatím to příliš otevřeně najevo nedávala. Znovu se rozvíjející obchodní styky mezi Sacumou a Čóšú byly také jakousi předzvěstí budoucí spolupráce. Obě knížectví si byla vědoma, že plují na stejné lodi, avšak stále mezi nimi ležela vzájemná nedůvěra.

---

¹⁰⁹Thomas Blake Glover (1838 – 1911) svými obchodními aktivitami podporoval alianci Saččó dodávkami zbraní a válečných lodí.

Třetí stranu v celém procesu vyjednávání pak reprezentovali radikální dvořané, již se skrývali v Dazaifu a velké koalici „jihozápadních knížat“ projevovali náklonost. Sakamoto i Nakaoka přes počáteční nedůvěru získali jejich posvěcení k vyjednávání. Na tomto místě značně napomohl Nakaoka, který měl s dvořany bližší vztahy než Sakamoto. Právě díky jejich dopisům se podařilo Čóšú přesvědčit o tom, že Sacuma je pozitivně nakloněna k hovorům o vzájemné pomoci.

I přesto Sakamoto i Nakaoka museli vynaložit velké úsilí k prolomení ledů nedůvěry, jež byly především na straně Kidoa, který stále choval jisté pochybnosti ohledně Sacumy. Avšak po rozhovorech se Sakamotem nakonec souhlasil uspořádat osobní setkání se Saigóem. Nicméně setkání v Šimonoseki se nekonalo, protože se Sacuma obávala, že by mohl šógunát pojmout podezření, a proto sem Saigó nakonec nedorazil. Kido to nesl poměrně hořce a jeho nedůvěra se tak opět prohloubila. Nakonec se podařilo zorganizovat setkání na začátku roku 1866 v kjótské rezidenci Sacumy a mohly zde začít debaty ohledně samotné dohody.

3.6. Aliance Saččó

Odjezd Kidoa do Kjóta v samotném Čóšú vzbudil vlnu nevole, možná i oprávněně, neboť ze samotných rozhovorů se zástupci Sacumy (Komacu Tatewaki, Ókubo Tošimiči, Saigó Takamori) nevzešla žádná dohoda po dobu deseti dnů. Kido byl zklamán, že se sacumští zástupci vyhýbají otázce koalice, a na druhou stranu byl sám příliš hrdý na to, aby je o něco žádal. Naštěstí 6. března 1866 konečně přijíždí do Kjóta Sakamoto, jenž se vložil do celého procesu a pomohl vyjednat konečné řešení, jímž byl podpis smlouvy, která měla Čóšú zajistit lepší budoucnost.

Sakamoto se stal svědkem přelomové dohody dvou nejsilnějších západních knížat a bakufu vznikl významný soupeř v konečném boji o dominanci nad Japonskem. Podepsaná dohoda obsahovala následující body:

- 1. Pokud vypukne mezi Čóšú a bakufu válka, tak Sacuma neposkytne bakufu svých 2000 mužů v Kjótu, ani další 1000 mužů v Ósace. Také se nebude podílet na celé záležitosti finančně.*
- 2. Pokud Čóšú zvítězí, Sacuma využije svůj vliv u dvora, aby jim zajistila omilostnění.*
- 3. Pokud Čóšú válku prohraje, tak se Sacuma po dobu šesti měsíců bude co nejvíce snažit, aby nebylo úplně zničeno.*
- 4. Pokud bude pokračovat mír a armáda bakufu odtáhne bez boje, tak se Sacuma bude snažit získat pro Čóšú opětovnou přízeň dvora.*

5. *Sacuma se připojí k boji, pokud se jí rody Hitocubaši, Aizu, Kuwana a další zastánci bakufu pokusí odstranit z pozice strážců dvora v Kjótu.*
6. *Poté, co bude Čóšú omluveno, tak obě knížectví budou plně spolupracovat ve prospěch celé země a především užijí svůj vliv a síly k obnovení císařské moci.¹¹⁰*

Cíl celé aliance Saččo tedy v prvopočátku směřoval k zajištění omluvy činů Čóšú u císařského dvora, což měla zaručit Sacuma, jež měla s dvořany poměrně úzké vztahy skrze rod Konoe¹¹¹. Také měla být zajištěna další politická existence Čóšú a vědomí toho, že proti vojskům, které obklopovali hranice, nebude stát samo. Smlouva také ukončila nepřítelství dvou velkých rivalů a byla důkazem, že kolektivní postup je daleko lepší než jednostranná uzurpace moci, jak to praktikovala *bakufu*.

Aliance také zajistila, že jakékoliv další pokračování vojenské vlády ve stávající podobě bude velice obtížné, ne-li nemožné. Moc šógunátu se tak výrazně snížila, ale k jeho konečnému svržení bylo potřeba ještě několik dalších kroků. Jedním z nich bylo, přesvědčit Tosu, aby se zapojila společně s Čóšú a Sacumou do postupu proti vojenské vládě a pomohla císařskému dvoru znovu obnovit po několika staletích vládu nad Japonskem.

---

¹¹⁰TOMINARI, Hiroši. *Daremo širanaí bakumacu Saččo dómei no šinsó*. Tokio: Šindžinbucúraiša, 2010. str. 190-191

¹¹¹Rod Konoe (*Konoe-ke* 近衛家) byl starý dvorský rod, který tradičně obsazoval funkci regentů císaře (*seššó* 摂政 a *kampaku* 関白).

4. Obrat ve vztahu k cizincům

Západní zbraně a taktika, kterou s sebou přivezli tak moc nenávidění cizinci, a její přijetí se ukázalo ve svém závěru velice pragmatickou záležitostí. Nakonec se jak šógunát, tak některá knížectví, jež si zajistila dostatek finanční prostředku, chopila šance účinně reformovat své armády dle těchto vzorů. Silná „jihozápadní knížata“, která mezi sebou uzavřela alianci, brzy pochopila, jakou tyto zbraně a technologie skýtají výhodu. Obrat ve vztahu vůči cizincům se tak stal součástí strategického plánu na svržení tokugawské hegemonie.

4.1. Sblížení s cizinci a modernizace vojsk

Zpočátku dramatizované a vyhrocené vztahy s cizinci se po odeznění *džóí* začaly pomalu vracet do realističtějších kolejí. Nejsou to jen zmíněná „jihozápadní knížata“, jež pochopila výhody nových technologií a strategií, ale také šógunát, který se ve svém konečném tažení pokouší o hluboké vojenské reformy. Ovšem k rozpohybování všech podobných reforem byly nejprve potřeba jisté impulsy, kterými se nakonec staly odvetné útoky cizinců na knížectví. Jednalo se o již zmiňované bombardování Kagošimi a střety Čóšú s mocnostmi při blokování průlivu v Šimonoseki. Právě přímá zkušenost se silou západních zbraní a zcela odlišnou taktikou přinesla bezpochyby velké poučení, které se stalo impulsem pro pokus o modernizaci vlastních armád.

Šógunát, jehož učenci a odborníci na západní technologie si byli vědomi této převahy, se proto postupně snažili o různé reformy v rámci vlastních vojsk. Modernizace se pak převážně týkala námořnictva, jako příklad může sloužit námořní akademie v Hjógo. Později za vydatné pomoci Francie, konkrétně Leona Rochese¹¹², modernizuje šógunát i svá pozemní vojska. Francie tímto také sledovala jisté mocenské vlivy, protože se snažila postupovat proti Británii a získat si převahu.

Sacuma i Čóšú byly ohromeni účinností západních zbraní poté, co jejich sílu zažily na vlastní kůži při vojenských vendetách cizinců. Krátce po těchto konfliktech se snažila především Sacuma opatřit si západní zbraně.

---

¹¹²Léon Roches (1809 – 1900) byl v letech 1864 – 1868 zástupcem francouzské vlády v Japonsku. Jeho velkým rivalem byl britský konzul Harry Parkes.

Na tomto poli pak dominovala právě Británie, jež se této role chopila, neboť zde viděla jistou příležitost k rozšíření vlastního vlivu podobně jako Francie. Nejednalo se pak jen o politický vliv, ale zvláště o „rozšíření obchodu a zajištění lepší bezpečnosti pro britské obchodníky“¹¹³. Nutno podotknout, že oficiální britskou politikou nebyla nějaká jednostranná uzurpace například obchodních příležitostí v Japonsku, Británie se spíše snažila tvořit s ostatními národy jakousi jednotnou frontu postupu, byť se občas nevyhnula konfliktům s jinou mocností, která ohrožovala jejich zájmy. Poněvadž by jakékoliv nepokoje na japonské půdě mohly narušit obchodní zájmy všech mocností, tak se Británie snažila především o to, aby v Japonsku nedošlo k nějakému většímu internímu konfliktu, či dokonce k rozsáhlé občanské válce. Už jen proto se snažila prosazovat politiku volného obchodu, již šógunát poněkud nectil, jelikož se snažil držet obchod s cizinci pod svým dohledem.

Vzhledem k vnitřní politické situaci Japonska byla britská politika spíše neutrální, než že by se přikláněla k nějaké konkrétní straně. Nicméně neoficiální kanály v podobě britských obchodníků lačnicích po zisku přinášely Sacumě dosti velkou výhodu před ostatními knížaty.

Přes Nagasaki a také Kagošimu začaly proudit zbraně skrze společnost, již vedl obchodník Thomas Glover. Sacumě tento příliv nových zbraní hrál do karet, protože strategický postup proti šógunátní vládě potřeboval být podpořen i po materiální stránce. Právě možnost opatřit si obchodem moderní západní zbraně jim totiž mohla zajistit kýženou vojenskou převahu, jak se také později ukázalo například v bitvě u Fušimi. Jednoznačným závěrem pak je, že západně vycvičené a moderně vybavené jednotky jasně předčí po staru organizované jednotky samurajů.

Nutno zdůraznit, že pokud by knížectví, jež chtěla nakupovat velmi drahé západní zbraně, neudělala dávno před tím hluboké finanční reformy, tak by nákupy byly pravděpodobně nemožné. Zadluženost samurajské vrstvy, tedy i knížectvích samotných, byla vážným neduhem tokugawského feudalismu, ale Sacuma (i Čóšú) při reformách Tempó¹¹⁴ dokázaly dluhy mazaně omezit, a nadto si našly i jiné alternativní zdroje financí. Bez stabilní finanční základny by pravděpodobně jejich potenciál nebyl tak velký.

Pro Čóšú se stalo výraznou lekcí několikeré zničení pobřežních baterií v Šimonoseki a jejich následná okupace mocnostmi. Podobně jako v Sacumě si brzy čelní představitelé

---

¹¹³DANIELS, Gordon. *The British Role in the Meiji Restoration: A Re-Interpretive Note*. Modern Asian Studies, č. 4 (1968), str. 292

¹¹⁴Reformy Tempó (*Tempó no kaikaku* 天保の改革) se odehrávaly od roku 1842 a pro šógunát skončily na rozdíl od Sacumy a Čóšú neúspěchem.

uvědomili, že v moderních zbraních leží velká budoucnost, a tudíž přirozeně usilovali o jejich získání skrze přístav v Nagasaki, i když jim v tom bránilo jejich postavení nepřátel dvora.

Jelikož bylo Čóšú do jisté míry izolováno druhým konfliktem se šógunátem, tak nemělo příliš možností si zbraně pořídit přímým obchodem jako Sacuma. Lodím bylo totiž zamezeno přibližovat se k jeho území, a navíc průjezd úžinou v Šimonoseki byl značně omezen přibližujícím se konfliktem. Leč díky strategickému spojení se Sacumou získávají do rukou moderní zbraně. Především pak Sakamoto Rjóma a jeho dopravní společnost¹¹⁵, již založil, hraje velkou úlohu, neboť pro Čóšú získávají 6000 moderních pušek a později také novou moderní parní loď. Všem pak napomáhá výše zmiňovaný obchodník Thomas Glover, který stál za většinou zbraňových zakázek a prakticky se stal jedním z těch, kdo napomohli konečnému pádu vojenské vlády.

Rozhodnutí opatřit si moderní zbraně a také organizování polo-rolnických jednotek *šotai*, znamenalo pro knížectví značnou výhodu. Tato převaha se projevila právě při odporu proti šógunátu, který si při Druhé expedici proti Čóšú nevedl příliš dobře. Můžeme tedy konstatovat, že jak Sacuma, tak i Čóšú, provedly velice dobrý taktický krok, když omezily proti-cizinecké nálady a využily nových obchodních kanálů skrze cizí obchodníky.

4.2. *Studia v zahraničí*

Lačnost po nových technologiích vede také mnohá knížectví k vysílání studentů do zahraničí, kde by si osvojili například vojenskou taktiku, jazyk či mnoho jiných praktických dovedností. Na vlastní náklady byli za pomoci obchodníků (opět Thomas Glover) tajně vysíláni do zahraničí studenti, již se později stali součástí vládního aparátu po restauraci Meidži. Thomas Glover takto pomohl jak Sacumě, tak i Čóšú.

V Čóšú to byli především Itó Hirobumi a Inoue Kaoru, kteří studovali v Británii, a později se jejich kvality mohly projevit v plném rozsahu. Celkem z Čóšú roku 1863 odjelo do Anglie 5 studentů¹¹⁶, již posléze studovali na UCL¹¹⁷. V té době se ovšem takovéto vysílání lidí do zahraničí považovalo za trestné jednání, neboť šógunát stále prosazoval politiku izolace země. Jednalo se jmenovitě o výše dva zmiňované a dále zde studovali Jamao Józó, Endó Kinsuke a Nomura Jakiči.

---

¹¹⁵Pomocný námořní sbor (*Kaientai* 海援隊), původně Společnost Kamejama (*Kamejama šačú* 亀山社中).

¹¹⁶Nazývání také termínem Pět velikánů z Čóšú (*Čóšú gokecu* 長州五傑).

¹¹⁷University College London.

Stejně tak pomohl Thomas Glover k výjezdu i 15 studentům ze Sacumy. Pod vedením Godaie Tomoacua¹¹⁸ do Anglie vyrazili v roce 1865. Godai Tomoacu se později stal významným podnikatelem a pomohl vybudovat v Sacumě první moderní textilku. Mezi těmito studenty byl i pozdější významná postava vzdělávacích reforem, budoucí první ministr školství, Mori Arinori¹¹⁹. Tato skupina měla samozřejmě oficiální posvěcení knížectví a nejela na vlastní pěst.

Výše zmiňované snahy o získání znalostí a technologií jen podtrhují změnu ovzduší. Směřování k přijetí „Západního světa“ a jeho využití se stalo důležitým prvkem při postupu proti šógunátu.

---

¹¹⁸Godai Tomoacu(五代 友厚, 1836 – 1886).

¹¹⁹Mori Arinori(森 有礼, 1847 – 1889).

5. Druhá expedice proti Čóšú a rozhodnutí o svržení šógunátu

Nespokojenost s výsledkem první expedice a viditelně se nelepšící stav na scéně v Čóšú si vyžadovaly reakci *bakufu*, jež se v té době vezla na vlně upevňování své moci, byť bez reálného výsledku. Knížata *fudai* opět volala po vojenské výpravě, která by jednou pro vždy ukončila tento palčivý problém. Avšak nakonec si tímto řešením celá správa přivodila jen více problémů.

Ještě před tím se ale vláda v Edo snažila napravit přehmat, jenž provedl Tokugawa Jošikacu uzavřením příměří při první expedici, avšak jakékoliv pokusy, donutit knížete Móriho a jeho syna, aby se dostavili do Eda, se setkaly s neúspěchem. Navíc pokus o sjednání kontroly nad dvorem selhal, a tudíž byla *bakufu* opět nucena sáhnout k silovému řešení, jež se ovšem diametrálně lišilo od toho předchozího.

5.1. Expedice, která se neměla uskutečnit

Celý druhý pokus o násilné nastolení pořádku v Čóšú se už od začátku jevil jako velice nešťastné řešení. Celá expedice, stejně jako předchozí, byla totiž po finanční stránce pro šógunát velice vyčerpávající, a právě proto mnozí poradci oponovali tím, že finanční prostředky použité na ni by se daly lépe využít, například na budování námořní obrany či na vojenské reformy. Vláda si však stála za svým a byla zaslepena touhou po potrestání rebelujícího knížectví. S postupujícími přípravami se tato finanční situace ještě více vyhrotila a nucené půjčky v oblasti Ósaky vyvolaly vlnu nevole mezi obchodníky. Vše bylo doprovázeno neustávajícím nebezpečím povstání, které mohlo být vyvoláno rapidní inflací a s tím souvisejícím strádáním prostého obyvatelstva.

Hrozba rolnických povstání se velice dobře hodila jako výmluva pro Sacumu, jež se odmítala účastnit tažení s tím, že potřebuje své jednotky doma pro udržení pořádku. Již v té době samozřejmě horlivě probíhala výše zmíněná jednání s Čóšú, a tak tím Sacuma sledovala jen svůj vlastní profit.

Ostatní knížata byla navíc silně znechucena opětovným pokusem šógunátu o upevnění své moci, a proto vojenské podpory, která byla pro takové řešení potřeba, bylo pomálu. I přes zjevnou neochotu knížat, jež v předchozí výpravě poskytla své jednotky, byla druhá expedice

proti Čóšú vyhlášena v dubnu roku 1865. *Bakufu* ovšem měla tentokrát jistou pouze podporu malých knížat *fudai*, jejichž osud souvisel s osudem celé vojenské vlády.

Reakcí na zjevnou neochotu a odměřenost knížat bylo prohlášení, že šógun osobně povede výpravu, což podpořil jeho příjezd do Ósaky, která byla už před tím vojenským stanem šógunátu v oblasti Kansai. Nicméně Iemočiho odjezd byl neustále odkládán, neboť *bakufu* stále věřila, že samotné oznámení expedice bude dostačující pro vynucení poslušnosti. Čóšú ovšem stále nereagovalo, a proto šógun dorazil osobně 22. května 1865.

Je paradoxní, že oproti první expedici samotné boje začaly až rok po jejím vyhlášení. Odkládání bylo totiž velikým rizikem, poněvadž tím dala *bakufu* dostatek prostoru pro Čóšú, aby se vypořádalo s chaotickou domácí situací. Nutno také dodat, že samotné Čóšú velice umně manévrovalo a nedávalo najevo plný odpor, protože potřebovalo nejprve stabilizovat domácí prostředí. Proto se šógunát na jejich straně setkával s různými výmluvami, proč se nemohou dostavit na jednání, jež velitelé šógunátní výpravy svolávali. Tlak na Čóšú se posléze vojenské vládě podařilo zvýšit i přes snahu Sacumy získáním císařského ediktu, který schvaloval výpravu a jmenoval Iemočiho jejím velitelem.

Dalšími důvody pro odkládání útoku byly ryze chronické vady *bakufu*, které se projevily již při první expedici. Neschopnost jednotného postupu a spory mezi knížaty *šinpan* a *fudai* nakonec přivodily zkázu toho, co se snažila uchránit. Správa se nedokázala dohodnout na tom, jaký by měl padnout trest v případě vítězství. *Fudai* byla samozřejmě pro ten nejtvrdší, ale mnohá knížata tomuto oponovala a spíše zde byly znát sympatie se situací v Čóšú. Také panoval názor, že by se mělo o otázce Čóšú jednat kolektivně, nicméně *bakufu* si tvrdě trvala na svém a nehodlala nikoho připustit k rozhodování, což přesvědčilo její odpůrce, kteří již proti ní formovali společný postup v podobě aliance Saččó.

Konečné rozhodnutí o trestu bylo nakonec potvrzeno dvorem v lednu roku 1866. Podmínky byly následující: Kníže i jeho nástupce musí odstoupit a léno bude zredukováno na „pouhých“ 100 000 koku¹²⁰. Jošinobu tyto podmínky prosadil bez ohledu na své podporovatele v Edu, protože předpokládal, že pokud se výprava bude chtít obejít bez boje, na který nebyla jeho strana dostatečně připravena, tak musí zmírnit trest. Poté, co se Čóšú

---

¹²⁰Koku (石) byla měrná jednotka rýže. Jedno koku odráželo množství spotřebované rýže na jednu hlavu za jeden rok. Cca 189, 39 litrů.

opět záměrně vyhýbalo jednání s Ogasawarou Nagamičim¹²¹, bylo vyhlášeno ultimátum na 21. dubna 1866 a po jeho vypršení měl začít útok.

V Čóšú se tímto ještě vystupňovaly přípravy a odhodlání k válce, což samozřejmě při vypuknutí vojenských akcí v červnu pomáhalo proti značně nemotivovaným šógunátním jednotkám, které jednak neměly za co bojovat, a jednak nebyly na boj vůbec připraveny. Na rozdíl od jednotlivých armád několika knížat na straně šógunátu byly jednotky z Čóšú lépe organizované a zocelené předchozí občanskou válkou. Boj na všech čtyřech frontách začal v červenci a postupně se vyvíjel v neprospěch *bakufu*, a nadto 29. srpna 1866 umírá šógun Iemoči. Jeho smrt byla oznámena 28. září a stala se záminkou pro jednání o příměří, jež Kacu Kaišú podepsal 10. října 1866.

Boje samotné byly prozatím ukončeny, avšak následky celé války dopadly tvrdě na bedra šógunátu. Ten se po tomto konfliktu stáhl sám do sebe a řešil nástupnictví na šógunátním stolci. Posledním šógunem z rodu Tokugawa se nakonec stal nejvíce ambiciózní kandidát, Tokugawa Jošinobu, i přes zjevnou nedůvěru konzervativního křídla. Nicméně jiná lepší alternativa k jejich smůle nebyla. Nově nastoupivší šógun, Tokugawa Keiki, celý konflikt raději ukončil pod záminkou smrti císaře Kómeie 25. prosince 1866 a dal přednost poslednímu pokusu o změny v rámci struktury umírající instituce vojenské vlády.

Keiki se po ukončení války snažil vyjednávat a chtěl svolat konferenci knížat. Jeho ochota byla poslední pokusem o to, aby šógunát hrál ještě nějakou roli, avšak setkal s neochotou ostatních. Jediná Tosa se v tuto chvíli chopila aktivní role a vypracovala pro tokugawský rod návrh, jenž by jim dovolil zachovat si značnou část moci. Ovšem na druhou stranu byla koalice Saččó pravděpodobně plně rozhodnuta pro totální zničení Tokugawů.

Celou první polovinu roku 1867 jinak můžeme charakterizovat jako poměrně klidné období, kdy se všichni věnovali domácím záležitostem. Na dvůr nastoupil mladý císař Mucuhito a na stole bylo také plánování výše zmiňované konference knížat, rozhodovacího orgánu, ohledně něhož panovaly jisté politické spory. Hlavní zvraty však nastaly až v červnu 1867, kdy začalo restaurační hnutí pod vlajkou koalice Saččó.

5.2. Program o devíti bodech a Kjótská konference

Co přineslo hlavní zvrát roku 1867, byl problém, který se vyskytl na zahraniční scéně a týkal se otevření přístavu Hjógo.

---

¹²¹Ogasawara Nagamiči (小笠原 長行, 1822 – 1891) byl v letech 1862 – 1868 členem Rady seniorů.

Cizinci neustále usilovali o přístup do obchodně čilého regionu Kinai, avšak tentokrát svou snahu podpořili výsádkem vojsk v Ósackém zálivu, jelikož je nerozhodnost šógunátu znervózňovala a chtěli konečné vyjádření. Neváhali proto vypravit vojenskou výpravu, jež se měla dostat až k císaři a vyžádat si jeho osobní souhlas.

Šógunát musel urychleně jednat ohledně této zahraniční otázky a Keiki se snažil získat si dvůr na svou stranu, ale byl tlačěn kroky Saččó do kouta. Konference Sacumy, Tosity, Uwadžimi a Ečizenu¹²², která se týkala se problému Hjóga a Čóšú, se konala v Kjótu, nicméně pouze vyvolala otázku, kdo by měl vést Japonsko a rozhodovat. *Bakufu* se snažila svolat další konferenci, která by projednala právě otázku rozhodování v zemi, avšak z 24 knížat se dostavilo pouze 5 a bylo zřejmé, že *bakufu* nebude oním vůdčím prvkem následujících měsíců.

Roches sledující zájmy Francie tou dobou radil Keikimu, aby vyřadil dvůr z procesu rozhodování. Keiki se snažil, ale dvůr byl už značně ovlivněný Iwakurou, a z tohoto důvodu jevil velkou dávku neochoty a odmítal povolit otevření Hjóga.

Tosa, která od roku 1862 nehrála žádnou významnější roli, se nyní dostávala opět do čela politiky. Jódó, jehož přesvědčili jeho podřízení, se chopil nadějného návrhu, který vypracoval sám Sakamoto Rjóma a vydal se do Kjóta, aby navrhl šógunovi Keikimu důstojné odstoupení od mocenského stolce ve prospěch císaře.

Tosa již před tím tajně doufala, že se šógunát podaří zreformovat k lepšímu, navíc doufala, že se jí dostane při kolektivním rozhodování nějaké moci, avšak kvůli svému postavení si nemohla dovolit otevřeně napadat své dobrodince. Situace se ovšem změnila a Jódóův návrh se stal posledním pokusem o to, aby hrál šógunát v budoucnu ještě nějakou roli.

Sakamoto a ostatní svým plánem sledovali možnost mírové řešení napjaté mocenské situace, které by bylo lepší než válka, jež by Japonsko velmi vyčerpala a učinila je tak zranitelnějším vůči chtivým západním mocnostem. Proto nakonec Keikimu předložili plán na reorganizaci vlády podle následujících bodů¹²³:

1. *Navrácení veškeré politické moci císaři.*
2. *Utvoření dvou legislativních těles, horní a dolní komory, rozhodující na základě názoru veřejnosti.*

---

¹²²Konference čtyř knížat (*Šókókaigi* 四侯会議) se konala v květnu roku 1867.

¹²³Program o devíti bodech (*Senčú hassaku* 船中八策).

3. *Schopní muži by měli být zaměstnání jako poradci, zbytečné úřady by měli být zrušeny.*
4. *Zahraniční záležitosti budou spravovány dle vhodných regulací a na základě obecného mínění.*
5. *Vybere se nový odpovídající zákoník.*
6. *Bude rozšířeno námořnictvo.*
7. *Bude ustanovena císařská garda chránící hlavní město.*
8. *Ceny zboží a stříbra se vyrovnají s cenami zahraničních států.*¹²⁴

Návrh byl předložen Jódóem v Kjótu a nakonec po diskusích přijat šógunem 17. září 1867. Keiki se rozhodl k abdikaci a oznámil své rozhodnutí 13. října, dvůr jeho rozhodnutí přijmul o dva dny později.

Keiki i přes svou abdikaci stále doufal v zachování alespoň takové moci, která by mu zajistila vedoucí postavení v radě, a proto ohledně této otázky svolal 8. listopadu konferenci na hradu v Nidžó. Tou dobou ale již byly dávno v pohybu jednotky Saččó, jež se mezitím dohodla s několika dalšími knížaty ke kolektivnímu postupu proti Keikiho vládě s cílem ji zničit a připravit o území, aby se dostalo konečnému řešení zmatené mocenské situace v Japonsku.

5.3. Konečné rozhodnutí o svržení a přípravy na válku

Ještě před samotnou smrtí císaře Kómeie se *šiši* zapojili znovu do politických akcí v Kjótu. Vidina nástupu nového silného šóguna je děsila, a proto lidé ze Saččó začali kvapně jednat, aby zabránili jakémukoliv sblížení dvora a šógunátu. Své snažení pak spojili s dvořanem Iwakurou Tomomim, jenž se dostal díky Sacumě zpět ke dvoru a rozšiřoval zde svůj vliv. Vše bylo však možné až po smrti císaře Kómeie. Když starý císař zemřel, tak mohl Iwakura snáze prosadit linii koalice Saččó, protože se dostal blízko k mladičkému císaři Mucuhitovi¹²⁵ a měl na něj velký vliv přes Nakajamu Tadasu¹²⁶, proti-cizinecky laděného dvořana, jenž měl svazky právě s rodinou Konoe, která byla zase spjata svazky se Sacumou.

Nový vzestup šógunátu a jeho úspěšné reformy především Saigóa utvrdily, že se musí urychlit jednání, a to i přes snahu Tosity, která předložila svůj plán, k němuž dal podnět Sakamoto Rjóma. V době, kdy probíhalo vyjednávání o odstoupení šóguna, se tak zároveň formoval vojenský odpor pod vedením Sacumy a Čóšú. Lidé z Tosity o připravovaném plánu

¹²⁴JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. str. 295-296

¹²⁵Mucuhito (睦仁) neboli císař Meidži (*Meidži tennó* 明治天皇).

¹²⁶Nakajama Tadasu (中山 忠能, 1809 – 1888) byl dědečkem císaře Meidžiho.

nevěděli až do samého závěru. Saigó se pravděpodobně se svými plány nesevěřil proto, že Jódó osobně byl velice nerozhodný, což také vedlo k tomu, že plány na vojenský puč opět po jistém vyčkávání spustili. Toto rozhodnutí se nakonec ukázalo jako konečné bez ohledu na to, zdali šógun podstoupí svou moc císaři či nikoliv.

Gótó Šódžiró¹²⁷, jenž vedl jednání za Tosu byl s tímto řešením konfrontován 1. října, když dorazil do Kjóta a velmi se vyděsil. Spojenci přestali s Tosou počítat a vyřadili ji ze svých plánů, poněvadž před tím nedostála části své dohody, neposkytla totiž své vojáky k dispozici pro možný boj. Nebylo to ale jen nedodržení dohody, co dohnalo Sacumu k takovému kroku, ale také jejich vzájemná úmluva s knížectvím Čóšú. To totiž bylo značně znepokojeno nerozhodností vůdců v Tose, a protože bylo stále považováno za nepřítelem dvora, tak si tuto nemilou situaci přálo velice rychle napravit.

V říjnu byly tedy spuštěny vojenské přípravy na převrat a 23. října měly být zahájeny. Gotó se ještě snažil přesvědčit spojence, aby od plánu upustili, ale vše bylo již pevně dáno a koalice Saččo svou politiku měnit nehodlala. Samotná akce se nicméně paradoxně lehce oddálila vzájemnou nedůvěrou mezi smluvenými stranami. Po dokončení všech potřebných příprav se už čekalo pouze a jen na císařské posvěcení, které by vše uvedlo v pohyb. Již nebylo cesty zpět, kostky byly vrženy a schylovalo se k poslednímu konfliktu, jenž Japonsko přenesl do nové historické fáze.

---

¹²⁷Gotó Šódžiró (後藤 象二郎, 1838 – 1897).

Závěr

Jak jsem již zmínil v počátku své práce, společnost k dalšímu stádiu svého vývoje posunují stěžejní změny ve formě vlády a správy země. Takovouto změnou v případě Japonska byla zcela jistě restaurace Meidži. Ve své práci jsem proto popsal politický vývoj poslední dekády vojenské vlády, jež v Japonsku byla u moci v několika podobách již od konce 12. století. Konec této vlády je považován za jeden z nejvýznamnějších milníků japonské historie, neboť pro Japonsko nastartoval období velkých změn.

Celá 60. léta 19. století jsou v Japonsku právě předzvěstí těchto velkých změn, které skomírající tokugawská byrokracie už nemohla zastavit. Pokusy o reformy přišly totiž buď pozdě, nebo se úplně minuly svým účinkem. Tento závěrečný rozpad japonského feudalismu přinesl i vznik silné opozice ve spojení mocných „jihozápadních knížat“. Díky jejich zásadnímu vstupu na politickou scénu mohla vojenskou vládu opět po mnoha staletích vystřídat vláda císařská, která se ovšem musela opírat právě o moc těchto velkých knížat. Byl tak vytvořen nový model vlády na ideologických základech, jež sahaly až do zlaté éry císařského dvora.

Vznik koalice Saččó byl tedy stěžejním dějinným zlomem, který vedl ke konečnému řešení celé zmatené mocenské situace v Japonsku. V tomto případě se pak jasně ukázalo, že kolektivní jednání a domluva mezi mocenskými pány, kterak tomu bylo již za období válek v 15. a 16. století, hraje stále významnou roli, což je důkazem, že mnohé hodnoty ve společnosti jsou hluboce zakořeněny. V tom případě inklinace ke kolektivnímu jednání vychází ze samé podstaty lidské existence, neboť v množství a pevném spojení je logicky síla.

Samotná aliance byla ve svém závěru rozšířena o další z řady pragmaticky smýšlejících knížat, která už více nehodlala tolerovat další pokusy tokugawských vazalů o obnovení dominance, provedla v prosinci roku 1867 převrat a obnovila tak císařskou vládu¹²⁸. Šógunát, který měl být plně zbaven své moci a taktéž většiny svých hmotných statků, se s tímto řešením ale nehodlal smířit, a proto došlo ke krátké občanské válce¹²⁹. Proti sobě zde stanula vojska šógunátních vazalů a vojska pro-císařská a vše skončilo v květnu roku 1869,

---

¹²⁸Obnovení císařské vlády pojímá termín *Ósei fukko* (王政復古).

¹²⁹Nazývána válkou Bošin (*Bošin sensó* 戊辰戦争). Leden 1868 – květen 1869.

kdy kapituluje i poslední bašta na ostrově Hokkaidó. Poté, již nic nebránilo v tom, aby započala plná konsolidace moci nově nastupující vlády.

Aliance Saččó byla kromě své vojenské a politické role významná také svým personálním obsazením, neboť pozdější oligarchové doby Meidži, kteří v následující éře dominovali politické scéně, vzešli právě z tohoto uskupení. Celému hnutí tak vděčili za svou zkušenost, kterou mohli plně zúročit ve prospěch nového Japonska. Ideje, s nimiž Sakamoto Rjóma pomáhal formovat tento pakt, se postupně stávaly skutečností, ačkoliv těžko říci, zdali by on sám byl spokojen s konečným řešením, poněvadž ve svém konci lidé z kliky Saččó zaujali v nové vládě až příliš výsadní postavení vítězů. Dokonce v této klice panovala jistá nevraživost přenesená z minulosti, což je důkazem velmi zakořeněné nedůvěry mezi oběma subjekty. Už proto je velmi obdivuhodné, kterak dokázali překlenout vzájemnou nedůvěru a spojit se proti společnému nepříteli, když tomu bylo nejvíce třeba.

Bohužel ti, kteří významným dílem napomohli ke zformování aliance, se samotného obnovení císařské moci nedožili, neboť se stali obětí zabijáků ze skupiny Šinsengumi na konci roku 1867. Nicméně jejich odkaz přežil je samotné a dopomohl posunout Japonsko do jeho další historické fáze, do fáze modernizace a mocenského rozpínání, které nakonec skončilo katastrofou v podobě Druhé světové války. Aliance Saččó se tudíž zapsala do dějin jako stěžejní seskupení, které pomohlo dostat Japonsko na novou cestu a otevřelo jej světu.

Seznam použité literatury

Knižní monografie a primární prameny

BEASLEY, W. G. *The Meiji restoration*. Stanford: Stanford University Press, 1972. ISBN 0-8047-0815-0

GORDON, Andrew. *A Modern History of Japan – From Tokugawa Times to the Present*. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-533922-2.

CRAIG, Albert M. *Choshu in the Meiji Restoration*. Lanham: Lexington Books, 2000. ISBN 978-0-7391-0193-3

INOUE, Isao. *Kaikoku to bakumacu no dóran*. Tokio: Jošikawa kóbunkan, 2004. ISBN 4-642-00820-9

JANSEN, Marius B. *The Making of Modern Japan*. Cambridge: Belknap Press, 2000. ISBN 0-674-0091-6.

JANSEN, Marius B. *The Cambridge history of Japan. Vol. 5., The nineteenth century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. ISBN

JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration*. New York: Columbia University Press, 1994. ISBN 978-0-231-10173-8

JANSEN, Marius B., ROZMAN, Gilbert. *Japan in transition from Tokugawa to Meiji*. Princeton: Princeton University Press, 1988. ISBN 0-691-10245-7

REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-391-6.

TOMINARI, Hiroši. *Daremo širanai bakumacu Saččó dómei no šinsó*. Tokio: Šindžinbucu óraiša, 2010. ISBN 978-4-404-03915-6

TOTMAN, Conrad. *A History of Japan*. Oxford: Blackwell Publishing, 2005. ISBN 978-1-4051-2359-4

TOTMAN, Conrad. *The Collapse of the Tokugawa Bakufu*. Honolulu: University Press of Hawaii, 1980. ISBN 0-8248-0614

Odborné články

BEASLEY, W. G. *Politics and the Samurai Class Structure in Satsuma, 1858-1868*. *Modern Asian Studies*, 1, č. 1 (1967), s. 47-57. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/311584\]](http://www.jstor.org/stable/311584).

CRAIG, Albert. *The Restoration Movement in Choshu*. Publikováno v *The Journal of Asian Studies*, 18, č. 2 (únor 1959), s. 187 – 197. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/2941681\]](http://www.jstor.org/stable/2941681).

DANIELS, Gordon. *The British Role in the Meiji Restoration: A Re-Interpretive Note*. Publikováno v *Modern Asian Studies*, č. 4 (1968), s. 291 – 313. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/311710\]](http://www.jstor.org/stable/311710).

JANSEN, Marius B. *Takechi Zuizan and the Tosa Loyalist Party*. Publikováno v *The Journal of Asian Studies*, 18, č. 2 (únor 1959), s. 199 – 212. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/2941682\]](http://www.jstor.org/stable/2941682).

LEHMAN, Jean-Pierre. *Léon Roches - Diplomat Extraordinary in the Bakumatsu Era: An Assessment of His Personality and Policy*. Publikováno v *Modern Asian Studies*, 14, č. 2 (1980), s. 273-307. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/312415\]](http://www.jstor.org/stable/312415).

TOTMAN, Conrad. *Fudai Daimyo and the Collapse of the Tokugawa Bakufu*. Publikováno v *The Journal of Asian Studies*, 34, č. 3 (květen 1975), s. 581 – 591. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/2052544\]](http://www.jstor.org/stable/2052544).

WILSON, George M. *Plots and Motives in Japan's Meiji Restoration*. *Comparative Studies in Society and History*, 25, č. 3 (červenec 1983), s. 407-427. Dostupné online na [\[http://www.jstor.org/stable/178622\]](http://www.jstor.org/stable/178622).